

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rei rvsticae libri qvatvor

Heresbach, Conrad

[Spira Nemetum?, 1603

Liber qvartvs. De aviariis, reliqvis qve villaticis ac cohortalibus pastionibus

[urn:nbn:de:bsz:31-138693](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-138693)

LIBER QVARTVS.

DE AVIARIIS,
RELIQVISQVE VIL-
LATICIS AC COHOR-
talibus pastionibus.

QVEM AD MODVM pecu-
rię pastionis cura nõ asper-
nandam rusticis stipem af-
fert, ita & auium, apum
atque piscium alendorum studium
vberimum pro natura locorum qua-
stum præbere solet: vnde simul & villę
prouentus augere, & mensam assiduis
inemtisque dapibus opulentare licet.
Auiaria primùm instituisse, omnium
generum inclusis auibus, M. Lælius
Strabo Brundisij proditur, atque ex eo
cœptum animalia coërceri, quibus na-
tura cœlum assignarat. Aues autem
exo-

exoticas & peregrinas varias subinde aduehi cœperunt, è quarum educatione ac saginatione, simul & voluptas & fructus percipitur.

Introducimus autem in hoc dialogo Pullarium, Chenoboscum, ac Melisseum, de pastione cohortalium auiũ atque apum differentes.

Dialogi-
sta.

MELIS. Ecquas te hîc video, Pullari, aues educare? arbitror impendij plusculum, prouentum exiguum te percipere, ornithonisque impensas, quæstum facilè vincere. PVL. Certè impensas ipsas farciunt aues, siue vendere eas, siue culinæ destinare libeat. Aiunt Auidium Lurconem HS. sexagena millia nummũm è suo ornithone singulis annis collegisse. MELI. At ego communes illas aues & indigenas magis probo. PVLAR. Et nos eas quoque educamus in hoc rure. MELIS. Age igitur mihi commemoras, qua disciplina utaris: nam oportet te peculiari diligentia & arte in his curandis uti. PVL. Ad suum quenque quæstum æquum est esse industrium: Si requiras, non recusabo mei auarij studium

ex-

explicare, si tu quoque apum tuarum
 œconomiam non graueris explicare.
 MEL. Nequaquam grauabor in hoc ti-
 bi quoque mutuam operam nauare.
 PVL. Bonis igitur auibus meam disci-
 plinam vobis declarabo, exorsurus
 à communibus. Inter domesticas
 aues primum locum gallinæ pulli
 fortiri videntur, ad eò vulgares, vt vel
 pauperrimæ mulierculæ impensa faci-
 lè nutriri queant. In hac aue tria natu-
 ræ miracula *καὶ τῆς γαργῆς* admirari li-
 cet. Primum, quòd ouorum excluden-
 dorum tanta sollicitudine tenetur, vt
 cibi potusque necessitatem negligat:
 Deinde, quòd pullos tanta curat dili-
 gentia, vt vitæ suæ discrimen pullis
 tuendis opponere non dubitet: postre-
 mum, quòd tempestate ingruente aut
 frigore atque ægritudine afflictos sub
 alis colligat foueatque, neglecta pro-
 prij corporis iactura. Suauissima extat
 in Euangelio comparatio, qua Chri-
 stus seruator noster se gallinæ compa-
 rat pullos sub alis colligenti. Qui re-
 cùm hæ omnibus communes, & intra
 villarum septa pascatur, ab his ordien-
 dum

Gallinæ.

Matth.
 cap. 23. v.
 37.

dum erit, ac primùm dicendum, qui pulli probentur magis, & quæ educandi, pascendi, saginandique ratio. Principiò, comparandæ ad fœturam fœcundissimæ, quales sunt ferè fuscis, aut rubicundis, flauis, aureisve, atque etiam nigris plumis. Vitantur albæ, quæ sunt plerunque molles, ac minus viuaces, tum ne fœcundæ quidem faciliè reperiuntur: & quia conspicuæ, accipitrum prædis magis expositæ. Sint igitur matrices coloris probati, robusto corpore ac pectore, magnis capitibus, rectis, rutilisque cristulis, & interdum geminis, auribus albis, & sub hac specie quàm amplissimæ, vngulis paribus. Generosissimæ iudicantur è Columellæ sententia, quæ quinis digitis, sed ita, ne cruribus emineant transversa calcaria: nam quæ hoc insigne gerit virile, ad concubitum contumax, dedignatur admittere marem, raróque fœcunda, etiam cùm incubat, calcis aculeis ova perfringit. Pumiliones gallinas etsi vetustas, cùm propter infœcunditatem, tum propter alias causas improbat: tamen pluribus locis fœcundæ

Gallinæ
quales
compara-
randæ ad
fœturam.

Pumilio-
nes galli-
næ.

Gallinacci
mares
quales
deligendi.

cundæ reperiuntur, ouaque plurima edunt. In Britannia insula hoc tempore ad cibos delicatos expetuntur. Gallinaceos mares quàm salacissimos habere conuenit, atque in hisidem, qui in fœminis color, idémque numerus vnguium, & alia pleraque probantur: attamen status altior requiritur, caput erectum, sublime, cristæ roseæ, excel-sæ, nec obliquæ, oculi nigricantes ac rauri, aduncum ac breue rostrum, aures magnæ, candidæq; , palæ ex rutilo & albo resplendentes, & velut incanæ barbæ dependentes, iubæ variæ, vel ex aureo colore flauescentes, vel ex viridi relucescentes, per collum ceruicémque in humeros diffusæ, musculosa pectora, lacerti robusti, alæ plenæ ac proceræ, cauda, duplici ordine singulis vtrinque prominentibus pennis inflexa, fœmina & clunes frequentibus plumis hirta, robusta crura, infestis sudibus nocenter armata: Mores etiã non ad pugnam neque ad victoriæ laudem exiguntur, attamen generosi, alacres, vigilantes probantur, & ad sapius canendum, excubiásque seruandas

das prompti (Est enim ales, diem ho-
rasque, & vt Prudentius testatur, pœ-
nitentiam annuncians) nec qui facile
terreantur: nam interdum resistere
debent, & protegere coniugalem gre-
gem, atque etiam serpentem, aliudve
noxium animal interficere: ad pugnã-
dum tamen propensi, & rixosæ libidi-
nis non probantur, quòd plerunque
cæteros persequantur, neque patiun-
tur gallinas iniri, cùm ipsi pluribus suf-
ficere non possint. Proinde illa proca-
citas prohibenda est corio in orbem
formato, pèrque mediam eius corij
partem pes galli inferetur, eaque quasi
compede coërceatur petulantia. Nam
etsi quidam ferocissimos alant ad pu-
gnam & ad certamina, attamen hîc in-
dustrij patrisfamiliâs vectigal institui-
tur potius, quàm rixosarum auium la-
nista. Mari, qualem descripsimus, qui-
nas aut senas fœminas adhibebimus:
peregrinis, & quas maritimas vocant,
pauciores propter grauitatem subdẽ-
dæ, nempe ternæ singulis aut quater-
næ, quòd mares non perind esalaces,
neque matres ita fœcundæ, & quæ
quàm

Gallus
pœnitentia
con-
tionator.

Mas quot
fœminis
iungen-
dus.

quàm maxima, geminisque interdum vitellis oua pariant: plurimæ tamen inertes ad incubandum, raróque multos educant pullos. Itaque quibus cordi est id genus educare, oua generosarum vulgaribus subiiciunt excludenda, à quibus & pulli nutriuntur. M E L. Cedò, quo tempore maximè conuenit pullitionem procurare? P V L. Quibusdam locis, nempe calidioribus, Ianuario incipiunt oua edere gallinæ, frigidioribus Februario, aut ad finem Ianuarij. Potest autem fecunditas maturior cibus idoneis prouocari: præbetur commodissimè hordeum semicoctum, quod & ouorum auget incrementum, & partus frequentiores. Sunt qui eum cibum existiment condendum çithysi foliis & semine eiusdem, quæ vtraque mirum in modum putantur auium fecunditatem augere: Aut vbi hæc non suppeditantur, sporia supplere poterit. Proderit & calidioribus locis aues fouere, & cùm parturierint aues, curandum, vt habeant cubilia munda, paleis que strata, eaque subinde conuerrenda, & recentia sub-

Incubatio
nis tēpus.

sternenda stramina. Nam replentur pulcibus, aliisque animalibus, quæ gallinas conquiescere non sinunt, ob quam rem oua aut inæqualiter maturescunt aut consenesunt. Obseruare autem oportet, cum oua ponuntur, ut edita colligantur notenturque, quæ quoque die nata, ut quàm recentissima glorientibus supponantur: Possunt tamen & requieta supponi, dum ne uultiora sint quàm dierum decem. Cum primùm parere desierint, ferè incubare cupiunt, verùm id non omnibus permittendum, quòd nouellæ ouis edendis quàm excubandis sint utiliores. Inhibetur autem ea cupiditas pinnula per nares traiecta. Veteranæ potius ad excubandum eligendæ, quæ id sæpius fecerint quàm pullastre. Cognoscendæ etiam quæ excubando utiliores: Aliæ enim excubandis, aliæ educandis aptiores. Rursus quædam & sua & aliena conculcando frangunt aut deuorant; eas submouere oportet, & si unguis, rostraque acuta habent, pariendo potius occupare quàm incubando. Citra excubationem excludi

Qq pul-

Oua quæ
supponen-
da ad ex-
cluden-
dum.

Excuban-
di cupidi-
tas quo
inhibea-
tur.

Exclusio
citra exclu
sionē.

pullos existimat Democritus, si gallinarum stercus cribratum tenuiter in ventriculos mittatur, eique gallinarum pennæ circumponantur, superque has ova interponantur recta, parte acuta sursum versa. Deinde super hæc rursus idem stercus iniiciatur, donec vndiquaque sint contexta: Quo facto, primos duos aut tres dies sinantur, ac deinceps in singulos dies conuertantur, ea cautione habita, ne ova inter se collidantur, & æqualiter foueantur. Post viginti dies reperientur ova in ventriculis rupta. Vigesima igitur die testam adimito, pullisque exëptis, gallinis committito. Est proditum literis, in sinu mulierem ouum fouisse non intermisso tepore. Nec falso Augusta augurata traditur Imperatoris inde fœta. Adhæc inuentum, vt ova in furno aut calido loco posita, paleisve, igne modico fouerentur, homine aliquo ea versante die ac nocte, statutoque die erumpere fœtum. Aristoteles scriptum reliquit, vasis tepidis iniecta sponte ova pullû procreare, aut etiam fimo obruta: Syraculis potatorem tam-

tamdiu, vt oua sub storia posita exclu-
derentur, potasse. Numerum ouorum,
quæ subiiciuntur, imparem esse volunt
aliqui, nec semper eundem. Nam Ia-
nuario aut Februario quindecim, nec
vnquam plura subiiciantur, Martio no-
uendecim, nec his pauciora. Deinde
tota æstate vsque in Septembrem aut
Octobrem totidem. Post superuacua
pullationis cura, quòd pulli frigore in-
tereant & humoribus. Etiam si à solsti-
tio æstiuo pullos incrementum non
fufcipere quidam tradant, atque opti-
mam fœturam esse ab æquinoctio ver-
no. Semper autem obseruandum, vt
luna crescente à decima ad quintam
decimam id fiat. Tum enim commo-
dissima suppositio. Et sic dispēsandum
tempus, vt rursus excludantur pulli lu-
na crescente, diebus videlicet, quibus
animantur oua, & in speciem volucrū
conformentur. De tempore exclusio-
nis variant. Aristoteles vndeuginti
diebus excludi scribit, Varro ter septen-
nis, vel bis denis diebus gallinaceum
genus, pauoninum & anserinum ter
nouenis perfici, aliquando pluribus, a-

Tempus
excludēde

Qq 2 natum

natum totidem, quot gallinaceorum: Idque si diem simul atque noctem incubet, præterquam mane ac vesperi, dum cibus ac potus præbetur, quod tempus etiam inuitis concedendum. Aestate citius quàm hyeme absoluitur exclusio. Si pauonina cum gallinaceis excludenda supponas, pauonina decē diebus ante gallinaceos subiicias, vt vnà excludantur: nec plura quàm quinque pauonina aut anserina gallinis supponenda. Vt mares excludatur, quàm longissima & acutissima oua subiicias: sin fœminas, quàm rotundissima, vt Plinius & Columella scribunt, licet cōtrà Aristoteles sentiat. Oua subinde, diebus aliquot interpositis, vertenda, vt æqualiter concalescant. Vt autem deprehendere liceat, quæ plena sint & vtilia, & quæ inutilia, in aquam mittenda sunt, vt Varro præcipit, quæ inania sunt, supernatant, plena subsidunt. Alij ad lucernam *explorant*; nam quod inane, perlucet. Non autem quatienda, ne vitales fibras iam inchoatas confundas. Cōpertum, quassata claudos produxisse pullos. Poterimus etiam animadu-

Vt mas aut
fœmina
produca-
tur.

Oua quo-
modo ex-
ploranda.

aduertere an oua quæ excubantur,
 in se semen habeant, si quadriduo pōst,
 quàm incubāri cœperint, ad lumen
 aut solis splendorem teneas, & si pu-
 rum animaduēteris, eiiciendum, &
 aliud substituendum. Aduersus toni-
 trua, quibus vitiantur oua, quidam fo-
 lia vel furculos lauri subiiciunt, aut gra-
 minis aliquid infra cubilium stramen-
 ta: Aliqui alij capita cum clauis fer-
 reis. In ipsis caloribus æstiuis oportet
 aliquoties oua conspergere leniter
 aqua, ac madefacere, ne nimia calidi-
 tate exiccentur aut inania reddantur,
 præsertim Indicarum auium & pauo-
 num. Si nidum euerras, sternasque ac
 mundare velis, oua singula manu in al-
 ueolum ligneum conferas, ac deinde
 in præparatum nidum reponas. Incu-
 bantibus cibus & potus iuxta ponen-
 dus, vt studiosius nidis immorentur,
 ne uel longius euagantes oua refrige-
 rentur. Et quamuis matres oua pedi-
 bus conuertant, tamen vbi desilierint
 matres, manu versanda, vt æqualiter
 calore concepto facilè animentur: si
 qua vnguibus læsa sunt, ea remoueat

Aduersus
 tonitrua.

Qq iij aui-

auarius. Die vndeuigesima inspicien-
 dum, an pulli rostellis oua pertude-
 rint, aufeultandumq; an pipiant. Nam
 aliquoties propter duritiem putami-
 num erumpere non queunt. Itaque
 hærentes eximere manu oportet pul-
 los & matri fouendos subdere, idque
 non amplius triduo faciendum, nam
 post vnum & vigesimum diem silentia
 oua carent animalibus, cæque remo-
 uenda sunt, ne incumbans inani spe
 detineatur effœta. Vigesimo enim die
 si moueatur ouum, iam viuentis intra
 putamen vox auditur. Ab eodem tem-
 pore plumescit, ita positus, vt caput su-
 pra dextrum pedem, dextram verò
 alam supra caput habeat, vitello paula-
 tim deficiente. Pullos non oportet sin-
 gulos, vt quisque natus sit, tollere, sed
 vno die in cubili cum matre sinere, &
 aqua cibóque abstinere, dum omnes
 excludantur. Mirum & tamen com-
 pertum, quòd antè quàm cibum atti-
 gerint, non pereant, si è sublimi deci-
 dant. Postero die cum grex fuerit ef-
 fœtus, Columella docet, cribro suppo-
 nendos, & pulegij furculis fumigan-
 dos,

dos, aut in cophinum missos suspen-
dendos in fumo : quæ res prohibere
piruitam putatur ; ea enim celerrimè
teneros necare solet : Inde cauea cum
matre claudendi, & farre hordeaceo
cum aqua incocto, vinoque insperfo
modicè alendi. Maximè enim cruditas
vitanda est, atque ob hoc tertia die
cauea cum matre continendi. Post-
quàm emittitur ad recentem cibum,
singuli tentandi ne quid hesterni ha-
beant in gutture : Nam si vacua non
est ingluies, cruditatem significat :
abstineri debent, dum concoquant.
Longius autem nō est permittendum
teneros euagari, sed circa caueam con-
tinendi sunt, & farina hordeacea pa-
scendi, dum corroborentur. Cauen-
dum autem, ne à serpentibus afflen-
tur, quorum odor tam pestilens, vt vni-
uersos enecet : Id euitatur incenso sepius
cornu ceruino, vel galbano, vel mulie-
bri capillo, quorum omnium nidore
prædicta pestis repellitur. Curandum,
vt tepidè habeantur : siquidem nec fri-
gus nec calorem immodicum tole-
rant. Plumæ circa podicem & sub cau-

Demorbis
pullorum
& reme-
diis.

Qq iiij da

da subinde detrahendę, ne stercore indurato naturalia præcludantur, quod si sentiatur, pinna pertundatur, digestisque cibis iter aperiatur. Cum matribus ad mensem ferè seruantur clausi, post datur vagandi libertas. Inimicissima etiam validioribus omnique generi pituita maximè inter messis vindemiæque tempus. Alba est pellicula linguam vestiens extremam, hæc vnguis vellitur & locus cinere tangitur, & allio trito plaga conspergitur. Ea pestis euitatur mundissimis vasis, & vt mundissimam præbeamus aquam, gallinariaque munda præstentur fumigenturque: aut incubatus sit in fumo, maximè ex lauro & herba sauina. Mederi quoque vulgus solet huic malo, penna per transversas inserta nares, perque omnes dies mota: cibus, vel ruta butyro oblita, vel allium cum farre aut aqua perfusum, aut denique spicæ allij tepido madefactæ oleo faucibusque immixtæ. Quidam, inquit Columella, hominis vrina tepida rigant ora, & tamdiu comprimunt, dum eas amaritudo cogat per nares emoliri pituita.

Aduersus
pituitam.

ruitæ nauseam. Sunt qui allio in frustra
 conciso, & oleo feruenti indito, eó-
 que refrigerato os eluant. Si lupinum
 comedant, sub oculis illis grana erump-
 punt, quæ nisi leniter apertis pelliculis
 auferuntur, extinguunt aues. Quod si
 pituita circumuenit oculos, & iam ci-
 bos respuat, ferro rescindantur genæ,
 & coacta sub oculis sanies exprimatur,
 ac sal tritum infriatur. Idque accidit,
 cum æstate consistens in cohortibus
 aqua potatur, & cum cibi penuria la-
 borant, ac frigore cruciantur. Oculis
 laborantes porrulacæ succo & mulie-
 bri lacte curare solent, oculis forinse-
 cus illitis, aut cumino ac melle salæque
 ammoniaco. A pediculis liberatur cu-
 mino tosto, & staphide agria, paribus
 portionibus contusis, illitisque ex vi-
 no: Item aqua decoctorum syluestrium
 lupinorum proluere, vtile tradunt. Si
 gallina ouum comedat, oui candido
 euacuato, gypsum aut aliud liquidum
 infundatur, vt in testæ duritiam tran-
 sfeat. Vt vvas non attingant, efficit vva
 labrusca de vepribus immatura lecta,
 & cum farre triticeo minuto cocta

Qq v esu-

esurientibusque obiecta : eius sapore
 offensæ aspernantur uvas. Dandum
 uux florem in cibo, vt uvas non attin-
 gat, Plinius tradit. Vt autem in cæteris
 animalibus rusticis, ita in hoc genere
 optima seruanda, deteriora venden-
 da, aut mensæ destinanda sunt. Qua-
 propter per autumnii tempus omni-
 bus annis, cum fructus earum cessat,
 numerus minuendus : submouendæ
 veteres, puta quæ trimatum excedunt,
 & quæ aut parum sæcundæ, aut non
 bonæ nutritices : inprimis autem, quæ
 oua vel sua vel aliena exorbent, nec
 minus, quæ vt gallus cantare atque cal-
 care incipiunt. Adde ferotinos pullos,
 qui à solstitio nati, iustum incremen-
 tum accipere non queant. Galli ta-
 men, quamdiu sæminas implent, reti-
 nendi. Rarior enim in his auiibus mari-
 ti præstantia : Ad faginam potissimum
 aptæ, quæ sunt in ceruice cute pingui.
 Locus ad faginandum calidissimus de-
 ligendus, & modici luminis, quod mo-
 tus earum, & lux pinguedini inimica
 sit ; vt Varro tradit, & experientia suf-
 fragatur, idque ad dies 25. tum deni-
 que

Delectus
 inferuan-
 dis galli-
 nis.

De faginâ
 dis galli-
 nis.

que pingues fiunt. Singulæ caueis vel sportulis pendeant, habeantque ab vtraque parte foramina, vnum quo caput, alterum quo caudam exerant, vt & cibum capere, & stercus egerere possint. Substernantur paleæ aut fœnum cordum, nam si durè cubent, citissimè pinguescunt. Pluma omnis in capite sub alis atque clunibus detergatur: illic, ne pediculum creet: hîc, ne stercore naturalia lædantur. Cibus præbetur hordeacea farina, quæ cum est aqua aspersa, ea subacta formantur offæ, quibus aues saginantur: ea tamen primis diebus parcius datur, donec cōcoquere affuescant: deinde tantum dandum, quantum concoquant: neque recens admouenda, nisi apparuerit, tentato gutture, nihil remansisse. Alij mulsa aqua conspergunt farinam, melli tribus aquæ partibus additis, vini vnam addunt, eoque madefacto triticeo pane obefant: alij lacte addito saginari delicatissimè tradunt. Castratio. tur gallinacei, vt Aristoteles tradit, parte nouissima alui, quæ, cum coëunt, concidit. Hanc si duobus aut tribus fer-

ferramentis adufferis, capos fieri. Quod si perfectus est, qui castratur, crista pallefcit, & cucurrere definit, neque coitum repetit. Nostrates fœminæ, circa fœmina vulnere facto, testes digitis eximunt, plagâque refuta butyro illinunt, inde cauea inclusos die vno aut altero à potu arcent. Porrò ab in-
eunte messe, atque per hyemem totam abundè cùm aliis, tum hisce auibus excussa frumenta ministrant alimenta, quibus sustineantur. Vbi vinearum vsus, hîc subtractis sumptuosioribus cibis vinacea præbentur: vbi & frumenti exeussio, & vinacea defunt, hîc vel auena, vel sporia, aliòve pabulo aluntur. Vt autem & hyeme oua pariant, præbetur semen cannabis, quod calefaciat. Si magna oua desideres, Leontius tradit, testam laconicam tulsam furfuribus & vino admiscendam, atque subactam gallinis obiiciendam: aut testæ contulsæ acetabulum vnum ad duas chœnices furfuris admiscendum, & in cibum præbendum. Oua gallinacea, sicut & columbarum & anserum ac pauonum, & testudinum,

Ouorum
discrimi-
na, & de
ouis in ge-
nerc.

cad-

candidi sunt coloris: aquaticis subuiri-
 dia & pallida quædam: Indicarum
 auium, pauoninis cætera similia, nisi
 quòd punctis minutis, sicut & melea-
 gridum, distincta: Phasianarum & cen-
 chridum, subrubri coloris. Intus omne
 ouum volucrum bicolor, vt scribit Pli-
 nius. Aquaticis, lutei plus, quàm albi,
 idque ipsum magis liuidum, quàm
 aliis. Piscium, vnius coloris, in quo ni-
 hil candidi. Auium oua ex calore fra-
 gilia, serpentum ex frigore lenta, pisciũ
 ex liquore mollia sunt. Exeunt oua à
 rotundissima sui parte, dum pariuntur,
 molli putamine, sed protinus du-
 rescente, quibuscunque emergant
 portionibus. Oblonga probantur ma-
 gis, attestante Poëta: *Longa quibus facies:*
 atque his, vti superius dictum, mascu-
 los produci, rotundioribus, fœminas
 aiunt, licet Aristoteles contrà sentiat.
 Umbilicus ouis à cacumine inest, qua-
 si gutta eminens in putamine. Gallinæ
 quædam grandiuscula oua pariunt, &
 geminis plerunque vitellis, & putami-
 nis medium quasi circulo cinctum,
 quod & ab Aristotele proditum, & ex-
 pe-

perientia didicimus. Nonnullæ gemina edunt, geminosq; excludunt. Quarundam tanta fecunditas, vt sexagena, quarundam, vt quotidie, aliarum, vt bis die pariant: Aliquæ in tantum fecundæ, vt effœtæ intereant. Omnibus ovis medio inest quasi guttula sanguinea, quod esse cor auiû existimant, primum in omni corpore id gigni existimantes: Ipsum animal ex albo corporatur: Cibus eius in luteo. Omnibus intus caput maius toto corpore. Oculi compressi capite maiores. In crescente pullo, candor in medium vertitur, luteum circumfunditur. Vicesimo die si moueatur ouum, iam viuentis intra putamen vox auditur: ab eodem tempore plumescit, ita positus, vt caput supra dextrum pedem habeat, dextram verò alam supra caput, vt ex Aristotele Plinius prodidit. Plena quæ sint, vt cognoscatur, superius dictum. Oua irrita, quæ & hypenemia dicuntur, mutua feminarum imaginatione libidinis gigni tradunt: Alij vento ea putant generari, & idè Zephyria dici, vt Aristoteles ante Plinium tradidit. Oua fer-

ὕπηνε-
μιον ὄν.

Zephyria.

seruantur per hyemem, si paleis vel lomento obruas: æstate, si furfuribus vel tritico. Quidam trito sale sex horis prius operiunt, deinde eluunt, atque ita paleis aut furfuribus obruunt: Nonnulli solida, plerique etiam fresa faba coaggerant, alij salibus integris operiunt: Verùm sal, sicut non patitur putrescere, ita minuit ova, nec finit manere plena.

Gallinaria constitui debent parte villæ, quæ hybernũ spectat orientem, iunctaque sint, si fieri possit, furno aut camino, aut denique culinæ, ita vt ad gallinarium fumus perueniat, qui his auibus est salutaris: vnde arbitror ortum, vt in pensionibus maiores reperiantur stipulati pullos fumarios, quam melioris notæ, id quod documentis publicis pensionum constat. Ornithonis autem cellæ perpetuò frõs orienti sit obuersa, inque ea fronte aditus detur: Sint autem cellæ scalis tabulatisque instructæ, & paruis ab oriente illuminentur fenestellis, quæ & ipsi auibus matutinum præbeant exitum, & vespertinũ ingressum ad quietem

De gallinariis.

Pulli fumarii.
Nanch.
hâner.

tem nocturnam. Nocte autem claudantur, quò tutiores maneant, & fenestellæ sic clatrīs muniantur, ne possint noxia animantia irrepere. Per ordinem etiam disponenda gallinarum cubilia & nidi, quibus aut ova edantur, aut excludantur pulli. Ascensus ad cubilia & nidos datur iunctis asserculis atque scandulis, quæ paululum formatis gradibus asperantur, ne sint aduolantibus lubrici, neque nidis aduolando & insiliendo ova perfringant. Nec esset inutile, intrinsecus & extrinsecus auaria poliri opere testorio, ne vel mustelæ vel alia noxia animalia accessum habeant. Tabulatis insistere dormientem auem non expedit, & ferè recusant volucres: Sic enim suo læduntur stercore, quod cum pedibus adherescit, podagram generat. Quare perticas habeant quibus insistant, quas in quadrum dolari vult Columella: sed magis conuenit esse rotundas, ita tamen, ne sint ita teretes, vt leuitas insipientem non patiatur se continere. Perticæ autem foratis duobus diuersis parietibus induuntur, ita vt à tabulato

peda-

pedalis altitudinis, & inter se bipedalis latitudinis spatio distent. Hæc erit chortalis officinæ dispositio. Porrò chors, per quam vagantur, non tam stercore, quàm vligine careat. Nam plurimum refert, aquam non esse in ea, nisi in vno loco, quam bibant, eamque mundissimam: Nam stercoreosa pituitam generat, vt antè dictum. Pura vt seruari possint & aqua, quam bibant, & cibus, vasa lapidea, vel fictilia, quæ præstant, aut etiam lignei canales, superius tecti à lateribus fabricentur, qui foramina habeant, vt auisù capita possint admittere: Nisi enim tecti sint, auis infiliens proluuie ventris conspurcat. Esca danda manè, die incipiente, ne latius euagentur, & ante vesperam, vt temporius ad cubilia redeant. Clausæ ter, vt Columella vult, pascendæ: Bis aut ter certa voce conuocandæ, vt ea agnita propter cibi spem accurrant. Debètque numerus subinde recognoscì, quòd volatilia facillè custodiam fallant. Est etiam ficcus puluis iuxta parietes suppediandus, quibus velut ilantur & pinnas emudent. Nam si-

Rr cut

Pascendarum gallinarum cura.

Puluerem gallinis suppediandum.

cut sus volutabro, sic puluere delectantur cohortales aues. Hæc ferè sunt, quæ de gallinaceis pullis dicenda videntur. MEL. At de reliquis quoque auibus ruris differendum erit: id fortè Chenoboscus expediet. CHE. Si sic iubetis, non recusabo de meo quoque pennato pecore differere. MEL. Maximè. CHE. Inter aues rusticas perfectò anseres meritò secundo loco referètur & anates, quæ & inter *ἀμφίβια* numerantur, quòd non solùm terrestribus, verumetiam aquitilibus pabulis alantur. Et quia non vsque ad eò magnam curam flagitant, chenoboscia rusticæ pastioni non inidonea sunt, quòd citra magnas impensas, si locus sic ferat, sustineantur, & quæstum non aspernandum ex ouis, pullis, plumisq; præbeant: Nam præter ouorum prouentum, bis anno, vere atque autumnò vellere licet, & saginam ministrant lautissimam. Adde silentibus canibus custodiam præstare anseres. Quapropter à Romanis hæc avis honorata, quòd insidiantem Capitolio nocturnum hostem prodiderit. Anserem per-

De anseribus.

petuò adhæsisse Lacydi Philosopho Plinius tradit. Deligendi, qui genere sint amplissimo: Varro albos maault, eúmque colorem veteribus fuisse in precio, è priscis clientelarum pactio- nibus apparet: varium genus ferum vocat idem Varro. Aluntur commo- ditus, vbi paludes; stagna, locaque vli- ginosa & communia: siquidem segeti- bus, pratis, confitisque locis noxia auis, & tenera, quæ contingere potest, de- cerpit, neque facîle renascuntur ab hac alite demorsa: Adhæc fimo inutili atque etiam noxio conspurcat loca, in quibus versatur. Quare, vt dixi, paludi- bus stagnisque magis conuenit, & ter- ris non confitis. Ea conditio loci si per- mittat, vtiliter rusticis, & in villis edu- cantur: Neque enim sine aqua, neque sine multa herba sustinentur faciler. Cibariis natura humidis ac refrigeran- tibus gaudere anserem constat. Vitare autem naturâ ea, quæ noxia, qualia sunt lauri folia, & rhobododaphne, vt Ælianus testatur. Aptissimum tempus ad pariendum incubandúmque est à Calendis Martiis ad solstitium vsque.

Rr ij Sa

Saliunt ferè in aqua, dum se mergunt in flumine vel piscina. Columella singulis maribus ternas fœminas destinari vult: nam propter grauitatem plures inire non posse. Intra chortem vt protecti sint, haras secretis angulis facere oportet, in quibus cubitent & fœtus edant. Anserarium quidam sic constitui volunt, vt singulæ suas haras habeant: Sed si cui operosius videtur, vna satis ampla sufficere poterit. Cellæ humorem non habeant, sed molle substramen è palea aliâue re, neque eò datur noxiis bestiis accessus. Minimè concedendum est fœminis extra septum parere, sed cùm videbuntur sedem quærere, comprimendæ, atque tentandæ sunt: Nam digito tanguntur oua in prima parte genitalium, quam obrem includi debent vt oua edant, idq; semel atque iterum fecisse satis est, eodem enim recurrit, vbi primò peperit. Ter anno parere feruntur, si prohibeantur suos fœtus excludere, quod magis expedit, quàm si ipsæ suos foueant, quandoquidem à gallinis melius enutriuntur, & grex hac ratione

auge-

Hara anseraria.

Anserarij cõstitutio.

De partu anserum.

augetur. Ouis anserinis & olorinis Indorum Reges tragematum loco, & in deliciis vsos, memoria ab Aeliano proditum est. Aristoteles tradit, foeminas tantum, non etiam mares, vt in aliis quibusdam, incubare, quas vt coeperunt, nunquam intermittere, sed perpetuo fouere incubitu. Nouissimo foetui ipsas incubare sinemus, notandaque vniuscuiusque oua characteribus, vt suis matribus subiiciantur: Negantur enim aliena excludere, nisi subiecta sua quoque habuerint. Supponuntur autem gallinis huius generis oua, sicut & pauonina, vt plurimum quinque, paucissima tria, vt superius quoque de gallinis est admonitum: ipsis anseribus, paucissima septem, & plurima quindecim. Custodiri debent, vt ouis subiiciantur vrticarum radices, quo quasi remedio mederi existimant quida, ne noceri possit exclusis pullis, quos enecant vrticæ, si teneros pupugerint. Pullis excludendis triginta diebus opus est, cum sunt frigora; tepidioribus diebus paucioribus: sapius tamẽ anser trigesimo die nascitur. Sunt qui

Rr iij hor-

Exclusio
ouorum
anserino-
rum.

hordeum maceratum incubantibus apponant, ne cogantur matres sæpius pabuli causa nidum deferere. Vbi exclusi pulli, decem primis diebus pascuntur in hara cū matre, postea cū serenitas cœli permittit, emittitur ad prata & piscinas: cauendūque ne aculei vrticæ pungant, neue in pascua esurientes producantur, sed antè incisis intybis vel lactucæ foliis, aut tritico atque hordeo confirmatiores sat famem expleant: Nam si in pascua esurientes mittantur, solidioribus herbis ac fruticibus renitentibus collum abrumpunt. Pullos non conuenit pluriū gregum coniungere, vel cum maioribus concludere, ne infirmiores à validioribus conculcentur aut ledantur. Cauendum ne setas glutiant. Vbi quatuor mensium fuerint, aut etiam ante, farturæ maximè idoneæ. Iuuenes enim facilius faginantur, & est facilis harum auium fagina. nam præter polentam & pollinem nihil aliud dari necessesse est, dummodò bibendi potestas largius fiat: Neque vagandi facultas detur, sintq; calido loco & tenebroso: quæ

De faginandis
anterioribus.

quæ res ad curandas adipēs multum conferunt. Græci, polentæ duas partes & furfurum quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis voluptate, tribus per diem vicibus potû ministrant, & media etiam nocte. Vt autem iecur tenerescat, tunfas caricas & aqua maceratas in offas ac turundas volutabis exiguas, & per dies 17. vel 20. in os ingeras. Iudæi miri saginandi artifices, anserem linteo cinctum loco obscuro suspendunt, aurêlque pisif aliisve rebus obstruunt, ne vel visu vel auditu ad agitationem clangorêque prouocetur, offis è farina hordeacea maceratis, ter quotidie datis, potu ac sabulo appositis, eâque arte faciendo ad tantam saginam producant, vt iecur eius auis ad quinque libras excrescat. In Comitibus Vormaciensibus à Iudæo nobis oblatum iecur anserinum quatuor librarum pondere. Plinius testis est, altilibus anseribus in magnam amplitudinem iecur crescere, exemplum quoque lacte euulso augeri. Nostrum vulgus loco obscuro & angusto, apposito hordeo aut tritico fagino, &

Rr iij feor-

Velluntur
anserum
pluma.

Ganzæ.
De anatibus.

seorsum aqua, atque sabulo in suis loculis, intra quatuordecim sæpe dies, pingues reddit. In messe, spicis demessarum frugum saginantur. Velluntur, vt diximus in initio, bis singulis annis, vere scilicet & autumno. Præcisi non facile crescunt pënarum caules, sed vulsi renascuntur. Melior pluma, quæ corpori proxima Plinius Germaniæ anseres commendat, eâsq; lingua eorum Ganzas appellari tradit. Sed de anseris satis. Anatum & querquedularum eadem prope disciplina & cura, quæ anserum, nisi quòd hæ paulò magis delectentur aquis & paludibus atque in iis crebrius viuant. Quare his auibus destinandus locus palustris aut lacus, seu naturalis, seu manu facta piscina; quò gradatim descendere, & vbi versari, & inurinare tutò possint. Columella scriptum constitui vult iis auibus semotù ab omni pecore, à villa tamè nõ procul: plures id haras habere, & singulas pedibus ternis quoquo versum, aditus singulis firmis ostioliis munitos; eâsq; per fœturam diligenter claudendas. In propinquo stagnum sit aut piscina ma-
nu

nu facta, vel flumen, quibus, vt dixi, innatare liceat : Nam aquæ adminiculo non magis quàm terreno rectè viuere possunt. Palustris quoque & herbidus ager conducit, & si fieri potest, circumfluus herbis familiaribus confitus, veluti trifolio, fœnogræco, intybo, lactuca, & id genus aliis, quæ auidissimè ab his appetuntur, eaque etiam pullis vtilis esca. Datur etiam auena & hordeum, atque aliæ fruges, ex aqua sorbentibus. Glandes maximè appetunt, iisque cumprimis saginantur. Delectantur mirum in modum vluarum stirpiumque syluulis immorari, & quibus à rapacibus animalibus tutæ delitescere possint. Interim tamen adfit aqua à frutetis libera, vbi sine impedimento cum apricitate diei gestiunt aues nandi velocitate concertare. Nā vt loca ea amant, vbi aquaticis animalibus insidiari possint, quibus victitent, ita offenduntur, si desint euagandi spatia, quare ripas etiam requirūt herbidas. Hyeme, cum aqua glacie con- crescit, cibus præbendus. Nidos ipsæ sibi exædificare furtim gaudent, ve-

Rr v rùm

rùm id non permittendum, sed cubilia illis præparanda vel in hara, vel foris fruticibus integenda: Atq; hîc canaliculus humi depressus sit, per quẽ quotidie cibi cum aqua misti decurrant, quibus pascantur. Esca, vt dictum, præbenda, auena, hordeum atque legumina, etiam panicum, milium ac sporia, si eorum copia est. Oua ponit plurima, quibus sicut & anserinis, familia non inutiliter alitur. Seruantur anatum anserinũque oua, vt de gallinaceis dictũ, item surfuribus, frumento, aut cineribus immersa. Pariunt iisdem temporibus, quibus anseres & ceteræ aues, circa Martium & Aprilem. Proinde iis locis, vbi versantur, festucæ surculique spargendi, quos colligere possunt nidis construendis. In hoc νεοητοροφια oua vel ipsis matribus excludenda permittuntur, vel gallinis subiiciuntur: Nam ab his exclusã mitescere magis, & syluestrem naturam exuere putãtur pulli, clausique viuariis haud dubitanter progenerant. Cauere oportet, ne oua, dum matres pabuli causa nidum deserunt, à cornicibus, picis, aliorũve animalium

malium infidiis diripiantur. Si paludes idoneæ sint, non incommodè educantur à matribus. Nam mox, ut exclusæ, aquis victitant cum matribus, citra vllas impensas: modò à miluis, cornicibus, ceterisque rapacibus animalibus defendantur. Atque sic erudiri possunt, ut vesperi sponte anataria & cubilia sua repetant: Neque enim conuenit, noctè foris agere propter insidias prædantiũ, & ut cicures magis reddantur: tametsi foris interdum reperiantur peperisse, & postea numerosum fœtum in villam reduxisse. Cùm in Anglia legatione fungeremur, à fide dignis hominibus accepimus, esse in Hybernia maritimas arbores, quæ fructum ferant, qui vbi maturus in mare deciderit, mox in anates vertatur: Quod etsi nouum videretur, Aristotelem tamen reperi suffragatorem, qui tradit, Hypanem fluiuium apud Cimmericum Bosphorum sub solstitio folliculos deferre acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpant. Iam ad pauones transio, quæ aues cùm ad delicias magis quàm ad quæstum educentur, vrbano

Anates
fructibus
arborum.

De pauonibus.

ma-

magis patrifamiliâs quàm rustico harū
 alitum educatio conuenit: et si Varro
 scriptum reliquit, M. Aufidium Lur-
 conem, qui has aues primùm saginare
 instituit, HS sexaginta millia in anno
 capere cōsueuisse ē pauonibus. Quod
 secuti multi precia extulerunt pauo-
 num, ita vt oua denariis quin, ipsi pa-
 uones quinquagenis vāniret: grex cē-
 tenarius quadraginta sestertia redde-
 ret. Cibo præstat, heroum mensis con-
 ueniens, diuq̄ue incorrupta seruatur
 eius auis caro. Oua quoque grati sapo-
 ris in deliciis habentur. Primus Horten-
 sius traditur cibi gratia Romæ pa-
 uonem occidisse adiiciali cœna sacer-
 dotij. Hinc aliti & intellectus & gloria
 tribuitur. Gemmantes laudatus expā-
 dit colores, vt eleganter à Plinio scribi-
 tur, aduerso maximè sole, quia sic ful-
 gentius radiant. Idem cauda annuis
 vicibus amissa cum foliis arborum, do-
 nec renascatur iterum, mœstus quærit
 latebras. Vagantur, sicut & pulli galli-
 nacei, sine custode, ac sponte pascitur:
 In sulis commodius alitur, quia neque
 sublimius neque longa spatia volitat.

Tra-

Tradunt maleuolum esse animal, sicut anserinum, verecundum, suum fimum resorbere, iuuidens scilicet hominum utilitatibus. Viuit annis viginti quinque, vt Aristoteles tradidit. Parit à trimatu, & colores pennarū varios recipit mas. Excludit diebus tricenis aut circiter, sicut & anser: ter anno edit oua, si gallinis subiiciantur, neque patiamur priora excludere. Gallinis supponenda, vt superius quoque traditum, quàm recentissima, quæ à primo incremento lunæ nouenīs ouis incubet; nempe quinque; pauonina, & quatuor gallinacea habeat supposita, decima die gallinacea subtrahantur, & alia gallinacea totidem substituuntur recentia: versanda sunt autem, atque idè vna parte notanda. Magnæ quoque gallinæ deligendæ, minoribus pauciora supponenda, nempe pauonina tria, & sui generis sena. Cum fuerint editi pulli, similiter vt gallinacci, primo die non moueantur, postero die cum educatrice transferantur in caueam, primisque diebus alantur hordeaceo farre resperso liquore, vel è quolibet frumento cocta pulticula & refri.

refrigerata: Post paucos dein dies præter hæc concisum porrum, & recôcta, aut recēs caseus expressus, nam serum lactis nocere pullis existimatur: præberi etiam poterunt locustæ & bruchi pedibus ademptis. Post mēsem in agrum educuntur, sequunturq; singultientem matrem. quare ligato pede longa chorda (ne longius abducatur) dum pulli satiati sint, reducantur in villam. Post sextum mensem hordeum de manu præbetur & panis. Septimum mensem cum exceſſerint, in cubili cum cæteris ad nocturnam quietem includuntur; neque permittendum, ut humi desideant, sed attollendi in perticas, ne frigore lædantur. Et quanquã maiores facti in culminibus ædiũ sedē quærere gaudent, & masculi excubitores sunt, perinde atque anseres, vigilantissimi, tamē in perticis & auariis assuescere præstat. Columella tradit non debere alias gallinas, quæ pullos sui generis educant, in eodem loco pasci. Nam conspecta pavonina prole maiore, suam diligere desinunt, & immaturos relinquere solent. Mares desiderio incubantium

oua

oua frangunt: quare & in latebris parere præstat matres: ita pullos quoque persequuntur, tanquam alienigenas, antè quàm cristæ nascantur. Mares singuli quinque suffiuntur fœminis. Si vnam aut alteram fœtam sæpius compresserit, vixdum concepta in aluo vitiat oua, nec ad partum finit perducitur. Locis apricis ad ineundi cupiditatem exerceri incipiunt à Februario, cum semetipsum veluti mirantem cauda gemmantibus pennis protegit procandi signo. Quare hoc tempore concitantis libidinem cibis, vtriusque sexus Venus est alenda, veluti faba leui fauilla tosta, ieiunisque data tepida quinto quoque die. Pugnaces mares cohibendi aut separandi, ne imbecilliores à cibo & coitu arceant. Post admissuræ tempus matricem custodiendæ, ne alibi quàm in suis haris oua edant, sæpiusque digitis loca fœminarum tentanda: nam in promptu gerunt oua, quibus iam partus appropinquat. Perticis quibus insistent, stramenta subiicienda, quò tutius integri fœtus excipiantur: nam sæpe perticis insistentes enituntur

tur

Morbi.

tur oua. Morbi harum auium & remedia propemodum eadem cum iis, quæ supra de gallinaceis tradita, nempe pituita & cruditas, & si quæ aliæ peltes, iisdem remediis curantur. Maximum illis periculum, cum incipit crista prominere: nam tum dolores sentiunt, dentientium infantium more. MEL. Peregrinarum harum auium, quas Indicas vocant, disciplinam audire gestio: miror si harum nusquam veteres meminerint. С Н В. Indicarum, ut vocant, auium recens apud nos usus & educatio: Nam ante annum redemptionis tricesimum supra sesquimillesimum apud nos non sunt visæ, neque veteribus arbitror notas, tametsi non desint, qui existiment inter Meleagrides connumerandas esse, quod paleariis & cristis sint cæreulis: at Indicas cristas non habere videmus, sed palearia tantum. Sunt etiam qui pauonum generi attribuant: nam & caudam erectam explicant, libidine concitati, atque admirabundi sese instar pauonum venditant, quanquam neque his in vniuersum congruant: Harum auium hoc tempore

De Indicis
auibus.

tempore greges passim aluntur, cùm propter raritatem, tum corporis mollem: quandoquidem propter cibi gratiam & ganeis expetitam, cupediis lautitiisq; anseres pauonésque fœminæ æquant, mares superant. Plumis vt plurimum vel albis vel nigris, vel vtriusq; coloris sunt, veluti distinctis maculis: nonnulli cæruleo nigroq; intermixto colore, pedibus pauoninis, cauda breui, sed quam mares pauonum more erectam expandunt, maximè fœminam appetentes. Caput & collum implume pellicula rugosa, velut capitio, tectum, quam supra rostrum propendentem pro arbitrio vel contrahit vel demittit. Mari palearia sunt profusiora, & à pectore crinitæ iubæ. Colorem rugosæ illius circa caput pellis (quæ, veluti palearia, vt diximus, supra rostrum demittitur, & circa collum, veluti bullis, turgescit) subinde Chamæleontis instar mutat, iridis imitata colores, modò pallidam, modò sanguineam, nonnunquam cæsiam, aliàs luteam ostentans: atque his omnibus coloribus subinde mutatis naturæ mira-

culo visenda uis. Disciplina propè eadem, quæ pauonum animaduertitur, nisi quòd frigoris & humoris intolerantiores. Animal est mirè salax. Singuli mares pauonum more quaternis quinisque matribus sufficiunt. Partu pauones anteuertunt; nam & anniculæ, vel si tardè, bimæ pariunt, ordientes à Martio, aut citius, locis calidioribus. Plurima ponunt oua, si illis auferuntur, atque gallinis subdantur. Quòd si non tollantur, mox incubare incipiunt: si quidem ad incubandum mirè propensæ, adeò vt sublatis ouis, lapidi aut alij cuius rei, ac denique vacuo nido incubare non cessent. Inhibendum igitur incubandi desiderium pinna per nares traiecta, vt superius de vulgaribus gallinis dictum, aut ventre aqua madefacto. Supponenda oua gallinis eo modo, quem de pauonibus tradidimus: Totidem enim diebus excluduntur, quot pauonina, nempe ter nouenis aut circiter diebus. Auarius oua parte vna notata verset aliquoties, atq; aqua conspergat leniter. Cauere oportet ne mas accedat, nam is oua frangit conculan-

culcando, sicut & pavo: Est enim mas animal malitiosum & mordax. Excludi pulli à gallina vnà cum gallinaceis, aut etiam soli à gallina pulchrè educantur, citius augetescentes quàm pavo-nes. Pascendi eadem ratio, quæ pavo-num & reliquarum gallinarum: quibuslibet enim vescitur, & gramine delectantur pascendo, ac sabulo. Cùm autem frigoris sit impatiens & vliginis, hyeme tepidis & siccis locis contineri oportet. Perticis non in sublime sed paululum à solo, puta ad octonos, aut denos pedes sublatis insident quiescentes: Neque enim sunt altiuolæ aues, quare scalis adiuuandæ. Morbo inprimis pituitæ infestantur: quare huius quoq; remedia superius de pullis gallinaceis tradita repetenda sunt, quemadmodum & de ouis seruandis & aliis quibusdam. Si non pigeat audire, adiciam de Columbarum educatione veluti pericopen. P V L. Inprimis id arbitror Melisseum & Piscinariam cupere, quorum sententiæ ipse quoque subscribo. CHE. Et si te Pullarium de hac disciplina eruditius disserere

Ss ij pos.

De Colū-
bis.Columba-
rum pre-
cia.Periste-
reun.
Peristero-
trophium

posse non ignoro, tamen quia mihi quoque hoc studium commune, non detrectabo hanc suscipere provinciam. Quibus agricultura pastioque rustica cordi est, iis columbarum possessio in primis utilis, cum propter fructum, quem culinæ affert, tum etiam, quod vectigal non vulgare ex foro earum venditio præbet, præsertim ubi agri frumentarii amplii, & latè patet his aibus euolatus, liberque egressus. Varro prodidit se uerioribus suis temporibus paria columbarum singula millibus singulis Sestertiorum solita uariare: L. Axium Equitem Romanum ante bellum ciuile Pompeianum denariis quadringentis singula paria venditasse: eò deliciarum oblectamenta illic creuerunt. Quin & hodiè nostris temporibus in Belgica par uinum decem libris Flandricis emprum constat: ad eò harum auium amore accenduntur quidam, ut nobilitatem & origines earum precio iactitent. Quamobrem & columbaria, hoc est, peristereones ac peristerotrophia, ut Varro appellat, magnificè magnaque arte extruuntur ed-

editioribus turribus summisque cul-
minibus villarum aut ædium, unde pa-
rentibus fenestellis ad requirendos ci-
bos euolent. Aluntur columbæ exi-
guo sumptu, si ea sit, vt diximus, loco-
rum conditio. Toto ferè anno seipsas
pascunt seminibus in agro quæsitis, ni-
si quòd brumæ tempore, maximè cum
solum niue conspersum est, suppedita-
re aliquid oportet, unde victitent. Duo
earum sunt genera, vnū agreste, quod
in peristereone alitur, liberòque vola-
tu euagatur, colore vel cæsius, vel albo,
vel vario: tametsi albus color, quòd
conspicius magis, propter accipitrem
aliasque rapaces aues, non ita probe-
tur. In Italia visuntur huius generis
aliunde apportatæ columbæ, nostris
sesquialtera parte maiores, iam etiam
in Belgicis non raræ. Alterum dome-
sticum ac cicurū magis, corpore pau-
lò maiore, pedibus plumantibus, colo-
re plurimum niueo, ac etiam vario &
rutilo: id genus in vrbibus atque iis lo-
cis, vbi alterum genus educari nequit,
alitur cibo domestico: quoniam rapa-
cibus animalibus & aucupum insidiis

Genera
columba-
rum.

Ss iij ob-

obnoxium, intra tecta & vestibula
 continetur, pasciturq; intra ianua limi-
 mina. Postremum hocgenus vulgus
 appellat columbas menstruas atque
 Græcas, quòd singulis propè mensi-
 bus, excepta bruma, fœtificent. Vtriuf-
 que generis magna fœcunditas: nam
 octies anno pullos pleræque educant,
 si est bona matrix, alibi decies & vnde-
 cies: Nam in Aegypto etiam brumali
 tempore parere, ex Aristotele tradit
 Plinius. Et quanquam ouorum posi-
 tione gallinæ fœcundiores, maiorem
 tamen quæstum columbæ præstant,
 sæpius pullos educando. Quare paren-
 tes ad fœturam comparandi, qui sint
 corpore magno, formoso, neque vetu-
 læ, neque nimium nouellæ, integri, co-
 loris boni, bonique seminis: qui vt antè
 diximus, in precio magno habeantur.
 Oportet eum, qui columbarium insti-
 tuit, non, à iuuenibus & pullis, sed à
 matricibus auspiciari: comparareq; to-
 tidem mares, quot fœminas, & pullos
 exclusos non separare, si fieri possit.
 Nam si sic maritata sint, plures edu-
 cant fœtus: proferunt enim vt pluri-
 mum

num marem & foeminam, vt Aristoteles scriptum reliquit, & experientia docet. In Martio statim pariunt alicubi, & si caelum tepidius, ante Martium oua edunt. Nihil hac aue foecundius. Quadragenis diebus concipit, & parit, incubat & educat, idque per totum propemodum annum, excepto brumæ interuallo vsque ad æquinoctium vernum. Parit bina oua, & cum pepererit primum ouum, nempe marem, vno die interposito edit secundum, quod est foemina, tertiu ouum semper ferè irritum. Incubant in hoc genere ambo, interdum mas, noctu foemina, excludunt vicenis diebus. Pariunt à quinto coitu, æstate interdum binis mensibus ternæ edunt paria. Namque vndeuigesimo die excludunt, statimque iterum concipiunt. Quare inter pullos sæpe oua inueniuntur, & alij prouolant, alij erumpunt. Ipsæ autem inter se columbæ, si mas non sit, foeminæ, æquè saliant, sed oua pariunt irrita, quæ hypenemia, id est, subuentanea dicuntur; Aristoteles *ἔσα ὄα*, Plinius vrina quorundam opinione) appellat; Theophrastus

Hypenemia, & vrina oua.

Ss iij do-

dorus Gaza vrina ova interpretatur, è quibus nihil gignitur: Alij vrina vocant ova, quæ ob interruptam incubationem inepta fiunt. Et quoniam pulli quinquemestres fœtificant, priores anni fœtus euolare sinimus ad pariedum, vt qui Martio exclusi, Iulio vel Augusto fœtificant. Eas autem, quas culinæ aut foro destinamus, commodius è postremis fœturis sumimus, quòd ad hyemem imbecilliores, & rapacium auium insidiis exponantur. Ad fœturam præstant in omnibus auibus domesticis, quæ Martio eduntur. Qui saginare volunt pullos columbinos, vt pluris vendant, secludunt eos, cùm iam plumis tecti, deinde manducato candido farciunt pane, hyemebis, æstate ter, manè, meridie, vesperi: hyeme demunt cibum medium. Qui iam firmi pennas recipiunt, in nido relinquuntur, & priusquam subuolent, eis pauca subtrahuntur pennæ, crucaq; illiduntur, vt vno loco quiescant: matribus copiosius cibû obicias, quo & se & pullos abundantius alant. Quidam, vti Columella tradit, leniter obligant

De saginã
dis pullis
columbi-
nis.

gant crura: quoniam si frangantur, existimant è dolore saginam impediti: sed nihil illa obligatio pinguedinis affert: nam dum vincula expedire conantur, non quiescunt, atq; hoc exercitio corporis non pinguescunt. Fracta crura non plus quàm bidui aut ad summum tridui dolorem afferunt, & spem tollunt euagandi. Aliqui solùm pinnas alarum rescindunt, quò minus euolare possint: at ne hoc quidem tutum: nam sic exire & è fenestellis decidere possunt, futuræ prædæ quibuslibet vel bestiis vel hominibus. Quare ad culinam auferuntur ante, quam pennis firmis ad volatum instructæ. Steriles autem & sordidi coloris, aut ob aliam causam aliæ saginandæ sunt: eas omnimodo, quo gallinas farcire licebit. Columbarium etsi Varro pro loculamento vsurpare videatur, quo singula paria columbarum nidificant ac pariunt, tamen quia alij plerique pro peristerotrophio vtuntur, nos vulgarem loquendi morem sequemur. Columbaria autem seu peristerotrophia, seu peristeroæ, diuersi generis diuersa extruuntur.

Columbaria.

Ss v tur.

650 CONRADI HERESBACHI
tur. Nam domesticis illis & cicuribus,
quæ intra tecta aluntur, non in plano
villæ loco, sed in edito fieri solet tabu-
laturum, quod aspiciat hybernium meri-
diem, eiusque parietes, vt in ornitho-
ne ac gallinatio Pullarius descripsit,
cubilibus continuis excauentur: vel si
ita non competit, paxillis adactis tabu-
læ superponantur, quæ vel ioculamen-
ta, quibus nidificent, vel fistilia col-
umbaria recipiunt, præpositis vesti-
bulis, per quæ ad cubilia perueniant.
Assulæ autem, vel perlicæ ad vestibula
columbariorum figi debent, quibus
inambulent & apricari possint colum-
bæ. Figuntur & in tectis scalæ utriusque
generi, ad eundem usum, maximè apric-
candi. Porro columbaria alterius & va-
gi generis, quia immensum numerum
complecti solent, accuratiore con-
struuntur arte, tamen in prætoriiis ædi-
bus atque templorum turribus passim
temerè nidulentur nonnunquam ali-
quot millia. Varro peristereonem sic
constituit, vt sit turricula in prætorio,
magna camera tecta, vno ostio angu-
sto, fenestris à quatuor partibus ven-
to-

torum reticularis vtrunque, vt locus
 omnis sit illustris, néve animal malefi-
 cum introire possit. Interius totus lo-
 cus albo tectorio poliatur, quoniam
 hoc colore delectantur columbæ, nec
 minus extrinsecus leuigentur parietes,
 maximè circa fenestras, ne mures aut
 alia noxia animantia adrepere queant.
 Fenestræ sic sint positæ, vt maiore par-
 te hyberni diei solem admittant, ha-
 beantque appositam satis amplam
 caueam retibus munitam, quæ exclu-
 dat accipitres, & recipiat egredientes
 ad apricationem columbas, nec minus
 in agros emittat matrices, quæ ouis vel
 pullis incubant, ne graui perpetuæque
 custodiæ seruitio contristatæ consene-
 scant. Nam cum paululum circa ædifi-
 cia volitauerint, exhilaratæ recrean-
 tur, & ad suos fœtus vegetiores redeunt,
 propter quos ne longius quidem eua-
 gari aut fugere conantur. Singulis pa-
 ribus, fiunt cellulæ rotundæ in ordine
 crebræ: Ordines quàm plurimi à terra
 vsque ad cameram aut tectum: singulæ
 os habeant, quo introire & exire pos-
 sint, intus ternorum palmarum, vt
 Varro

Varro iubet, ab omnibus partibus sub
ordines singulos tabulæ fixæ ut sint
ubi palmes, quo utantur velut vestibulo
ad prodeundum, ingrediendum-
ve. Sunt qui columbaria columbaris
rotundis leuigatisque in piscinas me-
dialque aquas collocant, quod simul
& à noxiis animalibus tutiores sint,
& quia aquas limpidas contemplari
gaudent, quoties lubet, lauare pos-
sint, id quod incubantes facere expedit.
Fiunt etiam in vulgaribus columbariis
fiscelle ad nidorum usum, quibus incu-
bent, sed has alligare aut figere sic oportet,
ne laxatæ insiliendo moueantur, &
oua elidantur, & confringantur. Verbenam
minutatim discerptam in columbario
spargendam esse, unde columbarium
nidum faciunt, experientia compertum
est. Hac enim eas delectari Dioscorides
tradit. Cibum conueniens, vicia, eruum,
triticum, milium, vel quibus hæc non
suppetunt, sporia præbenda, maxime
hyberno tempore, & rapaceum semen
ac lolium: Siquidem minutis illis colli-
gendis agitantur & incalescunt hyeme.
Cibum, quando dandus fuerit,
iuxta

Columbarium
cibus.

iuxta parietē spargere conuenit, quoniam ea parte ferē columbaria stercore carent. Et quanquam Varro euerreda columbaria præcipit, & fimus is utilis sit agro stercoreando, tamen cum id genus auium suo stercore conspersa loca diligit, non est in euerrendo magna sollicitudo constituenda. Cauendum, ne turbetur sæpius, vel bombardarum sonitu, vel hominum aliorumve animantium interuentu frequentiore, præsertim incubandi tempore. Quod si accedendum, veluti si quid offendat colūbas, vel si qua perierit, vt efferatur, vel deniq; si eximendi vel depromendi pulli, id fiat circa meridiem, cum euolauerint pastus gratia. Aiunt eas retineri, atque etiam alias allici, si cumini semen sparseris exituris ad pascua, vel saluiam cum thure in columbario suffumigaueris. Sunt qui aliud philtrum præparent aduersus fugam, nempe testas cribratas, & costum fruticem, ac vinum vetus odoratum, simul mixta exhibitaque exituris. Alij farinam hordeaceam coctam ficibus aridis admiscunt, addita mellis parte. Cōstantinus

De accipit
tre accen-
do.

Tinnun-
culus.

Colum.
lib. 8. cap.
3.

Hostes co-
lubarū.

in Geoponicis ex Didymo alia quedam
refert, quæ qui volet, inde petat: Cauē-
dum, ne ab accipitre intercipientur; is
enim maximè huic auium generi infidi-
diatur, cuius capiendi rationem ostendit
Varro, nempe duabus virgis viscatis
deflexis in terram inter se curuatis, in
eas columbam obligatam mittendam,
ad quam diripiendam cum raptor pro-
perat, visco illitus capitur. Est genus ac-
cipitris, quod mira potentia alios acci-
pitres terret, & colūbas defendit, Tin-
nunculum vulgus, Græci *νεγχείδα* vo-
cant. Columella tradit, eius pullos sin-
gulos fictilibus ollis condi, stipatisq; o-
percula supponi, & gypso lita vasa in co-
lumbarij angulis suspendi; eam rem co-
lumbis amorem loci conciliare, vt nū-
quam deserant. Habent & alios plures
hostes, nempe noctuas, coruos, corni-
ces, quæ omnes columbas captant, ma-
ximè cum pullos educant. Ipse in meo
columbario deprehendi noctuam, in-
ter medios columbarū nidos ouis suis
incubantem: deprehendi quoque in
propinqua excauata arbore plurimo-
rum pullorum reliquias, à noctuis con-
gestorum,

gestorum, quibus suos pullos nutrierāt illæ. Etsi enim noctua maior apparet columba, plumarum videlicet densitate freta, tamen eodem penetrat, quo columba, quòd corpore exili sit, licet plumosiore. Et coruos quoque & cornices vidimus columbarum pullos primùm euolantes opprimere. Aduersus mustelas & similia noxia animalia Paladius docet frutices asperos sine foliis vel sparteam veterem proiciendam in vestibulis columbariorum, quibus calcientur. Didymus & alij quidam tradunt, rutæ furculos pluribus locis præsertim ad ingressus suspendendos, aut sub alis rutam syluestrem mittendam, aut succo rutæ perfundendas aues: Si quidem ea herba peculiarem aduersus noxias bestias efficaciam habere proditur. Sunt qui lupi caput suspensum in columbario arcere noxia animalia existiment. **MELIS.** De columbis iam satis, perge obsecro de reliquis auibus, quæ ruri pascuntur, referre. Phasianónes híc habetis? **CHENO.** Hæ aues et si rarius híc educantur à rusticis, à delicatis tamen nonnullis deliciarum & raritatis

Auariâ
quibus
præfidiis
aduersus
hostes de-
fendátur.

De Phæ-
sianis.

ritatis causa nutriuntur: & quia dominis voluptatem, & villicis reditum aliquem afferre possunt, si & regio & conditio ferat, video veteres quoque harum educationem Rei Rusticæ adiunxisse. Phasianos Palladius tradit nouellos parandos fœtibus curandis, nempe qui anno superiore sint editi; veteres enim fœcundos non esse. Duabus vnus masculus satis est. Semel in anno fœtus creat, & vicenis ferè ouis summam pariendi concludit, initio factò in Aprili, alibi Martio. Gallinis feliciter excluduntur oua, ita vt quindecim vna matrix incubet, seruata & lunæ & dierum ratione, quæ in gallinis antè dicta. Trigesimo die excluduntur. Per quindecim dies cocto leniter & refrigerato hordei farre pascuntur, cui vini imber aspergitur. Pòst triticum præbetur, & locustæ ac formicarum oua. Ab aquæ arceantur accessu, ne pituita eos corripiat, qua si vexentur, alio cum pice liquida trito rostra perfricabis. Saginantur intra triginta dies triticea farina in offulas redacta, vel hordeacea. Aspergentur leniter offulæ oleo, & ita faucibus

bus inferantur, ne sub infima linguæ parte mergantur; nam sic necantur.

Non præbenda noua alimenta, nisi digestis prioribus. PVL. Quid de turturibus? nam & hi quibusdam regionibus

educantur & saginantur. CHEN. Tur-

tures in ornithone negantur à Columella vel parere vel excludere, sicut

nec perdices. Ideò à volatura & circa messem, cùm iam cõfirmata pullities,

farturæ destinantur, cubilibus veluti columbariis obscuris. Veteres non

sunt tam idoneæ, sicut nec columbæ. Per hyemem difficulter gliscit, ætate

sua sponte pinguescit, dummodo sit cibi facultas, nempe tritici & frumenti

ficci. Aqua præbenda recens & munda. Turturem aiunt amisso coniuge

non quærere alium. Et quia turdorum maior est copia, turturum educatio

negligitur. Turdialicubi educantur, in

Germania maximè hyeme capiuntur, quod & Plinius testatur, & in præ-

cipuis haberi deliciis Horatius prodit:

Nil melius turdo, nil vulua pulchrius ampla.

Et Martialis,

Tt Ir-

De turturibus, & perdicibus, ac turdis.

Turdi.

*Inter aues turdus, si quis me iudicet ceret,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.*
Coquuntur integri, nam & intestina
simul eduntur. Ingluuiem plenam ha-
bent baccis iuniperi. M. Varro tradit
turdos singulos tribus denariis venisse.
Vbi educari consueuerunt, recenter
capti clauduntur cum aliis ante nutri-
tis; quorum societate ad capiendos
cibos pauidam nouæ captiuitatis mæ-
stitiam consolentur. Nam veteranos
habere oportet in eum vsu nutritos,
quorum consuetudine & cibum & po-
tum tandem accipere assuescant. Lo-
cum desiderant apricum, sicut & co-
lumbæ, sed transuersæ in eo perticæ,
perforatis parietibus aduersis, apten-
tur, quibus infideant. Post volatum vel
satiati cibo, requiescere volunt. Perti-
cæ non altius subleuentur, quam ho-
minis statura, vt à stante contingi pos-
sint. Pabulum apponitur iis locis orni-
thonis, vbi perticæ non sunt, ne inqui-
retur. Columella & Palladius scri-
bunt, ficus acerbas pinfitas & permi-
stas polline præmanfas dandas ita lar-
gè, vt satiatis supersit. Plura genera
Ari-

Aristoteles tradit, videturque & ficedula his annumerare, quæ vis pascuntur: Turdi autem nostrates baccis ut plurimum iuniperi, quod exenteratorum stomachi, ut diximus, ostendunt. Solent & coturnices à quibusdã educari non solum cantus, sed etiam cupidiarum causa. Auis terrestris potius quam sublimis, ut Plinius testatur: Verum quia proditum est, eam veretro ac veneno vesci, & præterea comitali laborare morbo, mirantur quidam tantopere in cibus expeti, Athenæo teste. Aiunt pullos formicis ali & educari, sicut & perdices. Auolare putatur hyeme, sicut & grues, & ciconiæ, duce ortygometra, sic dicta, quasi matre coturnice. P V L L A R. Vnam prætermisisti auem eamque nobilem, rusticorum piscinis, stagnis atque fluuiis ali solitam, nempe cygnum. CHENOB. Rectè mones, nam eam auem inferior Germania crebris educationibus alit, & Athenæus Aristotelem citans fecundos tradit atque pugnaces, adeo ut cum aquilis pugnare dicantur, & mutuo se interficiant. Aluntur, ut tu rectè dixisti,

Tt ij in

Ficedula.

Coturnices.

Ortygometra.

Cygnus.

in stagnis, riuis sedatim fluentibus, atque piscinis, citra vllam impensam, & aquam, in qua viuunt, à stirpibus aliisque impedimentis liberant. Propter plumæ mollitiem atque etiam cibi dignitatem in precio est Cygnus. Est nobilissimum genus, quod ab excubando nomen habet, & in fossis passim vrbiū atque arcium, prætoriorumque propter vigilantiam excubandi sustinetur. Eadem propemodum educandi ratio, quæ & anserum, nisi quod diutius incubat, nempe mensem integrum, vel circiter. Pullos edunt rarò vltra octonos, nam totidem mihi excluderunt mei, post septenos, aliàs quinos produxere. Nidos construunt in paludibus congesta vlua aliisque stirpibus. Pullos in aqua educant, Hyeme, si glacie constringantur paludes, in stabulis alendi sunt. Ales hæc inter viuacissimas refertur, & morte eius flebilis suauique cantus narratur, Platone & Martiale testibus. Sed hæc de mea facultate relata, vos amici, boni consulite.

Sed ne pisciū nulla ratio videatur habitata, Tibi iā, Piscinari, lampada trado.

PI.

PISCINAR. Opportunè, dum aqua-
tilium mentio facta animalium, ad pi-
scinarum pisciumque educandorum
curam peruenimus. Et si enim de pisci-
bus alendis capiendisque alio huic rei
peculiariter destinato loco, nempe in
halieuticis differendum erit: tamen
cum villæ plerunque propter aqua-
rum necessitatem, animalibusque ad-
aquandis, lacus, piscinas aut stagna po-
stulent, & situs aliquoties loci angu-
stiaque seminarium agrum non con-
cedat, licebit è piscinis, stagnis, viua-
riisque villaticum quæstum homini
rustico non aspernandum facere. Ro-
mani proceres piscinas in villis magnis
impensis, & nonnunquam voluptatem
magno facultatum dispendio institue-
runt, vt de Hortensij, Hircij ac Lucul-
li piscinis sumptuosius scribit. Varro M.
Cato cum Luculli tutelam suscepisset,
grandi ære sestertiũ millium quadrin-
gentorum piscinas pupilli sui vendi-
disse traditur. Commemorat idem
Varro piscinarum duo genera, dul-
cium & salzarum, alterũ apud plebem,
& sine fructu, vbi lymphæ piscinis vil-

De pisci-
nis & pis-
cium vi-
nariis.

lib 3. rei
rustica.

Piscinarũ
genera.

T iij lati-

laticis aquas ministrant: alterum maritimarum, vbi Neptunus simul & aqua & pisces suppeditat: Exempla declarant, Hortensij piscinas magno sumptu instructas ad Baulos, oculos magis quam marsupium aluisse. Optimum autem piscinarum viuariorumque situm censent, qui vel è mari, vt Luculli, qui, vt maritimam aquam reciprocè fluentem immitteret in piscinas, montem perfodit, eaque opera Neptuno in piscatu non cedere se existimauit, vel qui è fluuio riuulove aliquo, subinde & aquam & pisces recipere possit, quique vel inundatione, vel cataractis emissam, veterem vndam non sinat intra conseptum semper computrescere aut incalescere, sed identidem & aquas renouet & piscium noua seminaria adducat. Proximæ bonitatis sunt, quæ venis latentibus implentur atque effluunt, vel deductis elicibus ac syphonibus, lapideis aut ligneis alueis aquam exonerant. In hoc enim & tubi aquarum aggeribus inclusi parantur, vt aquam quoties licet retinere atque transmittere, ac per incilia prata quoque irrigare

Bauli, villa
ad Baias.
Optimum
piscinarum
situm.

gare liceat, quales apud Vsiptetes, Tenc-
 cteros, Bructeros, & aliis pluribus lo-
 cis, magno fructu fieri videmus. Idcirco ^{Viuaria} piscium
 viuaria, vt vocant, ad aquam reti-
 nendam dispensandamque aggeribus,
 molibus, ac chomatis includuntur, vt
 obiectu crepedinum aquarum exun-
 dantium atrocitas inualefcens reprimatur.
 Postremus piscinarum vsus, est
 paludum vel stagnorum, & earum, que
 ex pluuia collectitiâque stagnât aqua.
 Hæ piscinæ etsi deteriores, propter
 perpetuò turbidam, atque putridam
 plerunque aquam: tamen vbi non da-
 tur aliarum vsus, hic minimè negligendus.
 Nam etsi alendis piscibus non
 sunt ita idoneæ, possunt tamen ad hanc
 rem alicubi vtilitatem aliquam præbe-
 re: In primis autem necessariæ sunt ad
 villæ commoditates, nimirum iumen-
 tis pecoribûsque aquandis, anseribus,
 anatibûsque & aquatilibus alendis, ad
 lauandum, aliòsque necessarios vsus.
 Quod si occasio detur, iuxta mare aut
 flumen semper influente sinu, sic fiant,
 vt claudi vel cataraectis vel aliis obici-
 bus aqua, & si opus sit, emitti, & pisces

Tt iij in-

inclusi retineri possint, vt de aliis pisci-
 nis diximus: & si quando catara&æ aut
 tubi emittendis aquis aperijuntur, vt
 ad os tubi cancelli sint supra aquam
 eminentes, qui fugam piscium impe-
 dian. Aditum si loci natura patitur,
 omni lateri piscinæ dari conuenit: fa-
 cilis enim vetus submouetur vnda,
 cùm quacunque parte vrget fluctus,
 per aduersam pateat exitus. Hos au-
 tem meatus fieri oportet per imam
 consepti partem, si loci situs patiat,
 vt in solo piscinæ posita libella septem
 pedibus sublimius esse maris æquor
 aut flumen ostendat. Nam piscibus
 stagni hæc in altitudinem gurgitis
 mensura abundè satis esse existimatur
 Columellæ; attamen dubium non est,
 quin quantò magis imo mari venit vn-
 da, tanto sit frigidior; quod est aptissi-
 mum piscibus. Sin locus, vbi viuarium
 constituere volumus, pari libra cum
 maris æquore aut fluuio sit, in pedes
 nouem defodienda piscina, & infra
 duos, à summa parte cuniculis riui de-
 ducantur, curetúrque vt quàm largif-
 simè veniant: quoniã modus ille aquæ
 iacen-

iacentis infra libram maris non aliter exprimitur, quàm si maior recentis facti vis incesserit. Piscina autem in ea parte littoris, quæ profuo recessu nunquam destituitur, satis est, si in duos pedes deprimatur. Piscinarum viuariorumq; crepedines, si sic ferat locus, confitas dumetis, stirpibusq; esse conuenit, aut specus latebræq; fabricandæ, aut ripæ excauandæ fuerint, vt sint receptacula refugientium solis ardorē. Præbent etiam excuatarum arborū trunci, & radices terræ exesæ, gratissima piscibus latibula. Si laxitas permittat è litore scopulos, qui herbis & algæ vestiantur, non esset alienum per stagni spatia disponere, & quasi faciem quandam maris representare, vt pisces clausi quàm minimè custodiã sentiãt. In Morinis, sicut & aliis pluribus locis, è stagnantibus aquis & pluuia collectis, in solitudinibus & myricarū campis viuaria piscium reperiuntur amplissima. Plurimis locis in Germania inferiore viuaria piscium, quæ influentes riuos habent, quorum aquas excludere possunt, sic constituunt, vt vel cin-

Tt v Sta

Et vel interfecta sint fossis profundioribus, quibus pisces æstiuo tempore contineantur, & solum reliquum, quod est inter fossas, obrurato riuu aditu & aqua influente cataractis aut tubis exclusa, frumentis æstiuis conferatur, quod solum à messe rursus cataractis apertis aqua repleatur. Hac ratione solum inundationis limo lætificatum fertile redditur hordeo æstiuisq; frumentis ferendis. Porrò vti in terreno præcipit Poëta, sic & in aquatili negotio,

Non omnes ubiq;
pisces ali.
Pisces qui
viuariis a-
lantur.

Non omnis fert omnia tellus,
sed considerandum accuratè, quid quæque ferat regio, quidque recuset. Romani in viuariis murenas, ostrea, lupos, mugiles, auratas, flutas, & saxatiles, atque id genus piscium, qui dulcibus aquis gaudent, alere consueverunt: nam qui salis marinisq; assueverunt, non ita piscinarum claustris constringi se patiuntur; possunt tamen ea genera viuariis stagnisq; arenosi littoris contineri. Ostrearum viuariam Sergium Oratam inuenisse in Baiano, ætate L. Crassi Oratoris ante Maricum bellum,

Ostrearum
viuaria.
Sergius
Orata.

nec

nec tam gulæ causa, quàm quæstus, ut magna vectigalia ex ingenio suo perciperet, ac cochleas viuariis aluisse Fulvius Hirpinus proditur. Porrò alij aliis locis pisces gaudent. Lupos pisces in Tiberi amne, inter duos pontes meliores, rombos Rauennæ, murenas in Sicilia, Elopen Rhodi ferunt: ita fluuij, paludes, stagna & maria diuersis locis alios melius aliunt pisces. Quare, ut ad viuaria reuertamur, nec his omnibus locis omnes pisces conuenire, rerum experientia docemur. Siquidem sunt saxatiles, qui saxosis arenosisque locis delectantur, quales sunt apud nos funduli, capitones, varij, quos in Italia Carpiones appellant, gobij, percæ, mustelæ, cancri, barbati, mugiles: Alij melius proueniunt cœnosis paludinosisque limo lutescere gaudentes, quales sunt anguillæ, tinçæ, merulæ, *Βόρβοροι*, quos nostri carpos vocant, prafini, primada, & dasquillus, cœno se abdunt sicut anguillæ: Alij vtrisque, ut sunt lucius, lupus, perca, carpi, pressus vel prafius, & blechus, item mona vel mullus, thymalus. Putantur saxatiles, maximè funduli,

Saxatiles
pisces.

Cœnosis
locis gau-
dentes pi-
sces.

pro-

procreari fimo ouillo cratibus recto, inq; riuum profluentem misso, maxime loco petricoso aut salebroso. Lupū, quem broschetum vocant, Græci labracem, citò adollescere constat, sicut & carpus intra triēnium in iustam magnitudinem excrefcit. Quare in viuariis, quæ neque mari neque fluuio replentur, triennio aut quadriennio, ueteribus captis piscibus, seminaria sufficere consuetum. Seminaria maxime hisce regionibus carporum vsurpamus. Habere conuenit loculatas piscinas, hoc est paruas vel etiam arcuatas, quibus pisces quotidiano vsui accommodatos seruamus. vnde quoties libet, ex tempore & in promptu desumere liceat.

Seminaria viuariorum.

Loculatae piscinz De apibus

Hæc habui quæ de mea professione vobis proferrem: Tu, Melisse, de tuo quoque aliquid depromas apiario ac melissone. MELISS. Ne nostra de pastionibus rusticis commentatio mutila sit membro longè vtilissimo, & cuius vsus omnibus locis etiam incultis, & in solitudinibus haberi potest, apum curam velut coronidem huic nostræ disputationi

putationi adiicere, operæ præciū fuerit: Siquidem homini rustico ex huius pastionis studio non contemnendum vectigal prouenit, citràque sumptum etiam pauperculi, qui amplis agris destituuntur, ex hoc studio quæstum facere possunt. Merula Varronem narrat quotannis quinis millibus pondò mellis aluearia locasse: & in Hispania è parua villa vnâ cum agello non maiore vno iugero, alueario factò, non minus quàm dena millia sestertia ex melle recipi solent. Huius insecti pastio non opere solùm, quo nobis dulcissimum & saluberrimum succum colligit exhibitæque, verùm etiam exemplo industriæ humano generi utilis, ita vt præter cætera animalia omnia in vsum hominum hoc tam munificum & sapientissimum animalculū à creatore Opt. Max. concessum, è quo simul & fructū operis percipiamus, & ad laborem industriamque excitemur, denique liberalissimi creatoris benignitatem in hac creatura contemplemur. Laborè illæ tolerant, opera conficiunt miræ dextritate, politiam Reip. obseruant humanæ

Apum industria.

humanæ optimè institutæ assimilem,
 Apū Resp. Regi parent, πολυκειραγίαν tanquam in-
 utilem fugiunt, monarchiam amant,
 functioni ac labori quæque suo incu-
 bunt. Vnde sapientissimi quique Re-
 rump. institutores apum exempla, & in
 Regibus creandis, & officiis distribuē-
 dis, fontibúsq; puniendis imitati sunt.

Musarum
 volucres.
 Virgilij
 pictura.

Varro Musarum volucres appellavit a-
 pes. Virgil. admiranda leuium specta-
 cularum rerum verissimè elegantissimè que
 canit, Apum Rempub. regias, satelli-
 tia, prætoria, vrbes, leges, mores, pu-
 gnas, expeditiones sic depingens, vt
 vna hac pictura admirandas ingenij
 dotes declarauerit, prorsus esse apibus
 partem diuinę mentis, & haustus æthe-
 reos existimans, quòd tam prope ad
 humanam mētem accedant, imò eam
 etiam superent. Tanta earum erga re-
 gem obedientia.

Apum di-
 uina mēs.

*Præterea regem non sic Aegyptus, & ingens
 Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus
 Hydaspes*

*Observat: rege incolumi, mens omnibus vna;
 Amisso, rupere fidem, constructaq; mella
 Diripere ipsa, & crates soluere favorum.*

Ille

Ille operū custos, illū admirantur, & omnes
 Circūstant fremitu deſo, ſtipantq; frequentes,
 Et ſepe attollunt humeris, & corpora bello
 Obſciant.

Rege prehenſo totū agmen tene-
 tur, amiſſo dilabitur, migrantq; ad a-
 lias: Eſſe utiq; ſine rege non poſſunt,
 ſicut & *πολιτικοί* fugientes, ſicut & *πολιτικοί*.
 Deſuncto rege mœret plebs ignavo
 dolore, non amplius cibos conuehunt,
 non procedunt, tantum trifti murmu-
 re circa corpus eius glomerantur. Ma-
 gna proſectò in hoc infecto admiratio
 naturæ, quòd

*Sole communes natos, conſortia tecta
 Urbis habent, magnisq; agitant ſub legibus
 ænum;*

*Et patriam ſole, & certos nouere penates,
 Venturæq; hyemis memores, æſtate laborem
 Experiuntur, & in medium quaſita reponūt.*

Regias monarchiæ in vna parte aluci ^{Regia.}
 extruūt amplas & magnificas, ſeparatas
 ab aliis, tuberculo eminentes, quod ſi
 exprimatur, nō gignunt ſoboles. Om-
 nes vt in exercitu viuunt, atque alter-
 nis dormiunt, & opus faciunt pariter, &
 colonias mittunt. Hiq; duces, in ^{Excubitis.}

quit Varro, conficiunt quædam ad vo-
cem vt imitatione tubæ, tum id fa-
ciunt, cū inter se signa pacis & belli ha-
beant: statio interdiu ad portas more
castrorum, noctu quies in matutinum,
donec vna exciter omnes bombo, ad
quem mox prouolant, quòd Poëta ele-
ganter expressit:

*Omnibus vna quies operum, labor omnibus
idem,*

*Mane ruunt portis, nusquam mora, rursus
easdem*

*Vesper ubi è pastu tandem decedere campis
Admonuit, tum tecta petunt, tum corpora
curant.*

Fit sonitus, musantq; oras & limina circum:

Pòst, ubi iam thalamis se composuere, siletur

In noctem, fessosq; sopor suus occupat artus.

Nam cū iam aduersaescit, in aluo
strepunt minus ac minus, donec vna
circūolet eodem, quo exitauit bom-
bo, ceu quietem capere imperans, &
hoc castrensi more, tunc repente om-
nes conticescunt. Manè verò, vt dixi-
mus, bombo excitatæ mox ruunt por-
tis, sed non prouolant, nisi dies sit serene
futurus, id scilicet natura præla-
giente:

uica.

*Nec verò à stabulis pluuiã impèdente recedunt
Longius, aut credunt cœlo aduētantibus Euris,
Sed circum tutæ sub mœnibus vrbis aquantur,
Excursusq; breues tentant, & sæpè lapillos,
Vt cymbæ instabiles fluctu iactare saburrã,
Tollunt, his sese per inania nubila librant.*

Tempe-
flatus præ-
nunciæ
apæ.

Gesulæ fecundos flatus captant. Si
oriatur procella, apprehensis lapillis se
librant, iuxta terram volitantes in ad-
uerso flatu. Sunt foris & intus officia
diuisa; operantur intra sexaginta pas-
sus, & subinde floribus in propinquo
consumtis, speculatores ad pabula vl-
teriora mittunt: Nam ad opera prouo-
lantes gregatim aliæ flores aggerunt
pedibus, aliæ aquam ore, guttasq; to-
tius corporis lanugine. Adolescentio-
res ad opera prouolantes conuehunt,
seniores intus operantur. Quæ flores
comportant, prioribus pedibus fœmi-
na onerant, propter id naturâ scabra,
pedes priores, rostro, totæque onusta
remeant sarcina incuruæ. Exci-
piunt eas ternæ vel quaternæ atque
exonerant. Intus aliæ struunt, aliæ
poliunt, aliæ suggerunt, aliæ cibum
præparant ex eo, quod allatum est. Ne-

Operum
distribu-
tio.

Vv que

que enim separatim vescuntur, ne in-
qualitas operis fiat, vel temporis, vel
cibi. Struunt rursus ea orsa concame-
ratione aluei, textumque vel ad sum-
ma tecta deducunt limitibus binis cir-
ca singulos arcus, vt aliis intrent, aliis

Fausus.

excant. Fausus est, quem fingunt multi-
cauatam, vt inquit Varro, è cera veluti
cellam, cum singula caua fena latera
habeant, quot singulis pedes dedit na-
tura, ita sexangulæ omnes cellæ, & sin-
gulorum pedum opere melle vno alte-
ròve ad summum die cellas replent.
Fausi superiore parte affixi, & paulu-
lum etiam lateribus herent & pendent
vnà. Alueum non contingunt, nunc
obliqui, nunc rotundi, qualiter poscit
alueus, vt Plinius testatur, & infrà de
fauorum figuratione dicitur. Ruentes
ceras fulciunt pilarum instar interius à
solo fornicatis, vt sit aditus ad sarcien-
dum. Primi ferè tres versus inanes
struuntur, ne promptum sit, quod inuiter
furantem. Nouissimi, maximè imple-
ntur melle, ideoque auerso alueo faui

Castigatio
cessantium.

eximuntur. Cessantium inertiam no-
tant, castigant mox, & puniunt morte.

Nam.

Namq; alie victui inuigilat & federe pacto

Exercantur agris, pars inter septa domorum

Narcisco lachrymā, & lentū de cortice glutē

Prima fauis ponūt sudamina, deinde tenaces

Suspendunt ceras, alie spern gentis adultos

Educunt fœtus, alie purissima mella

Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.

Sunt, quibus ad portas cecidit custodia sorti,

Inq; vicem speculantur aquas & nubila cœli:

Aut onera accipiūt veniētū, aut agmine factō

Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent:

Feruet opus, redolētq; thymo fragrantia mella.

Et mox:

Grandenis oppida cura,

Et munire fauos, & Dadala fingere tectā.

Prima fundamenta operis, inquit Pli-

nius, Comosim appellant, secundam

pisfoceron, tertiam propolim, inter co-

ria cerasque magni ad medicamina

vlus, *σμήνιον* à Dioscoride vocatur, cera

in alueorum foribus. Nigra crusta est

prima, saporis amari: Perisfoceros su-

per eam venit picantium modo ceu di-

lutior: Cera initium plerunque è mi-

tiore gummi, Propolis è crassioris iam

materia: additis floribus, nondum ta-

men cera ad fauorum stabilimentum.

Vv ij Prę-

Operis pl.
ctura à
Virgilio
descripta.

De voca-
bulis ope-
ris.
Comosis.
Pisfocero-
ros.
Propolis.
σμήνιον.

Erythace. Præter hæc conuehitur erythace, quæ
Sādaraca. alij Sandaracam vocant, alij Cerinthū:
Cerinth.

Hic apum, dum operantur, cibis, qui sæpe inuenitur in fauorum inanitatibus sepositus, & ipse amari saporis, sed plenus humoris. **CHE.** De huius insecti nobilitate, industria, operis artificio, atque regimine satis præfatus es: de generibus & quæ potissimum comparandæ, deque statione & cura earum disse-

Apum ge-
nera.

M E L. Apum genera Aristoteles plura commemorat, optimū, quæ breues, variæ, & in rotunditatem compactiles sint: secundum, quæ longæ & vespis similes: tertium, qui fur

Fur.

nuncupatur, grandis hæc & amplo amplior: quartum, fucus, *κηφύω*, præcipua magnitudine, sed nullo aculeo, & ignauus; quare alueis quædam intexunt, quò apes subire possint, fuci autem grandiores non possint, *διὸ πλείους αἱ τινες ἀεὶ τὰ σμήνη, ὥστε τὰς μὲν μελίττας εἰσδύεσθαι, τὰς δὲ κηφύωσιν, ἀλλὰ τὸ εἶναι αὐτὰς μείζους* idem Aristoteles præcedente capite: Ducum duo, inquit, genera, alterum fuluum, quod præstantius, alterum nigrum, magisque variū:

Fucus.

ma-

magnitudo iis duplo, quæ cæteris frugi apibus, auctior est, pars à prociñcto inferior proportionè sesquialtera, adedò longitudinis habetur. Vocantur à nonnullis matres, vtpote originis auctores, argumento, quòd fucorum fœtus editur etiã sine duce, apum nunquam. Virgilius Aristotelem secutus maximè probat paruulas, oblongas, leues, nitidas. Atque ducum duo genera commemorans,

Matres.

Apes optima.

Deteriorem ne prodigus obsit,

Regum forma.

Dede (inquit) neci, melior, vacua sine regnet in aula.

*Alter erit maculis auro squalentibus ardens,
Et rutilus clarus squamis, insignis & ore,
Hic melior.*

Ille horridus alter

*Desidia, latumque trahens inglorius aluym.
Et sicut regum duo genera, ita & reliquarum apum:*

Namque alij turpes horrent;

Elucent alie, & fulgore coruscant,

Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis.

Moribus etiã placidis; nam quantò grandior apis, tantò peior, & si sæuior & rotundior, ea pessima. Quoniam au-

Quæ &
qua con-
sideratio
ne apes
comparan-
dæ.

Trifariam
comparan-
tur apes.

In emen-
dis apibus
quid con-
sideran-
dum.

tem non nisi optimæ cōparandæ, cūm
& impensam & operam eandem pos-
tulent bonæ atque improbæ, quod
maximè refert, non sunt degeneres in-
termiscendæ. Minor enim fructus
mellis respondet, cūm segniora inter-
veniunt examina. Comparantur au-
tem apes vel precio, vel syluestres capi-
untur, vel denique arte reparantur.
Quæ comparandæ precio, eas his præ-
dictis notis comprobabimus, & earum
frequentiam, antequam eas merce-
mur, apertis alueariis consideremus,
vel, si non fuerit inspiciendi facultas,
notabimus saltem quantum licet, aliis
indiciis frequentiam, veluti si in vesti-
bulo plures consistant, & vehemens
intus murmurantium sonitus exaudia-
tur: Aut si omnes in aluario silētes cō-
quiescant, labris foramini aditus ad-
motis & inflato spiritu è respondente
earum subito fremitu poterimus æsti-
mare vel multitudinem vel paucita-
tem. In emendo spectare quoq; oportet,
an valeant, an sint ægræ. Sanitatis
signa, vt infrà de morbis dicitur, si sint
frequentes in examine, & nitidæ, &

opus

opus quod faciunt sit æquabile ac leue. Minus valentium signa, si sint pilosa & horrida ac puluerulenta, nisi officij tempus urgeat; tum enim marcescunt, & ex labore asperantur. Ab ætate quoque æstimanda; quæ annum non excesserunt, nitescunt, oleique similitudinem & speciem gerunt: vetula verò & aspectu & tactu horridula, atque ex ætate affecta rugis plena, quæ tamen fingendorum fauorum experientia, industria, & tempestatum præscientia præcellunt. Præcipuè autem obseruandum, vt è vicinis potius quàm è longinquis locis comparentur: Nam cœli mutatione & commotione laceffiri solent. Quòd si è longinquo deferenda, curandum, ne salebris sollicitentur, optimèque noctu collo deportantur: interdium enim quies concedenda: neque mouenda, infundendique apibus grati liquores, quibus clausa alantur. Transferuntur verno potius tempore, quàm hyberno, quòd hyeme difficulter consuescant: Si enim è loco transferantur bono in eum, vbi pabulatio non est, fugitiuae fiunt. Mox vbi ad sta-

Vv iij tutum

E vicinia
compara-
da apes.

Quomodo
transferenda
è longinquo.

tutum locum deportatæ, si dies superuenerit, nec aperiri nec collocari oportebit alueum, nisi uespere, ut apes placidè, manè post totius noctis requiem, egrediantur. Considerandumque triduo aut circiter, an uniuersæ se profundant: quod si fecerint, fugæ indicium præbent, cum quædam soleant, cum subito euaserint, sine cunctatione se proripere, ut infra de fuga dicetur. Veruntamen interdum propter conditionem locorum etiam syluestres captandæ. Quanquam enim apes neque feri generis, neque mansueti aut cicuris rectè dici Plinius scribit, tamen Varro feras vocat, quæ syluestribus locis, & cicures, quæ cultis pascuntur, aliâque rationem habendam cicurum, & aliam syluestrium. Nam ubique saltus sunt idonei, mellifici nihil antiquius, quàm quibus apes utantur. In Sarmatia magnus syluestrium prouentus. PVL. Aiunt in Liuania & Sarmatiæ regionibus (vnde maxima ceræ & mellis ad nos transmittitur copia (rusticos in syluis ac solitudinibus ex arborum cauernis immensam

Syluestres
quomodo
captentur.
Apes ferae.
Cicures.

Sarmatiæ
apiaria in
arboribus

fam vim colligere. MEL. Sola mellificia indicant apes, si circa fontes frequentiores pascantur: Nam si rariores appareant, in his locis mellificari vtiliter non potest. Quod si frequentes aquantur, vbi sunt examina earum, hac ratione inuenire licebit, Columella & aliis quibusdam tradentibus: Rubricã liquidam breui vasculo infusam geramus, & obseruemus fontes & aquas vicinas, tum dorfa apum bibentium tangamus illo liquore tincta festucis, atq; ibidem moremur, si citò reuersa fuerint, quas tinxerimus, hospitia in propinquo esse, certum est, si tardè, spatio longiore sumnota, quod pro mora tēporis æstimandum. Ad propinqua facile peruenitur hospitia, ad longinqua hoc modo perducis. Cannæ vnum internodium cum suis recidas articulis, & in latere aperies, ibi mel vel defrutum exiguum mittes, & iuxta fontem ponas. Cùm ad eum conuenerint apes, atque ingressæ fuerint post odorem, foramen pollice claudes apposito, & vnam râtum patieris abire, cuius fugam persequere, ea tibi partem de-

Modus apes inuestigandi.

monstrabit hospitij : cùm ipsam desieris videre, alteram continuò dimittes & sequêris, atque ita singulæ subinde dimissæ te facient vsque ad locum examinis peruenire. Alij mellis breuissimum vasculum circa aquam ponunt, de quo cùm apis degustauerit, ad commune pabulum pergens, alias exhibebit, quarum frequentiam subinde crescentem, notata reuolantium parte, vsque ad examina persequeris. Quod si est examẽ abditum specu, fumo expellitur, & cùm erumpit, æris strepitu coercetur, & in fronde vel syluæ parte confidet : hîc à vestigatore præparato in hoc vase recipitur. Sin autem arboris cauæ sedem habuerit, & extet ramus, is ferra supra infraq; resecetur, & munda veste coopertus, inter alucaria collocetur. Quod si in arboris trunco sit, tunc si mediocritas patitur, primùm superior pars resecabitur, quæ apibus vacat, ac deinde inferior, quatenus videtur inhabitari, à veste tecta transferratur, & si rimis hiet, hæc diligenter obturentur. Oportet autem vestigatore matutina tempora eligere, vt spatium diei

Espe-
cui
fumo ex-
pelluntur.

Matutino
tempore
vestiganda
apes.

dici habeat, quòd exploret commeatus apum. Sed de generibus, & quæ apes comparandæ hæctenus; iam de sede & statione ac reliquis curis huic insecto adhibendis diceretur. Stationes ac pastiones apum constituendæ, vt in tuto secretòque aluearia sint, maximè conuersæ ad hybernum atque vernum solis exortum, loco neque calido neque frigido nimis; vtroque enim offenduntur; sed temperato, vt & hyeme atque æstate temperatè incalescant, & auræ salubritas apes recreet. Procul à cœtu ac tumultu tam pecudum quàm hominum,

*Quòd neque sit ventis aditus: nã pabula vèti
Ferre domum prohibent, nec oues hædique
petulci*

*Floribus insultent, aut errans bucula campo
Decutiat rorem, & surgentes atterat herbas.
Gaudet enim quiete. Absint noxia
animantia, quales sunt rubetæ, quæ simul & flatu lædunt, & apes attrahunt;*

Absint & picti squalentia terga lacerti

Pinguibus

De statione apibus constituenda.

Quæ profint, quæque offendant.

Animantia noxia apibus.

*Pinguibus à stabulis, meropesque, aliaque
volucres,*

*Et manibus Progne pectus signata cruentis:
Omnia nam late vastant, ipsasq; volantes
Ore ferunt dulcem nidis immitibus escam.*

Vallis quã
editior lo-
cus com-
modior.

De iis, quæ apibus nocet, inferius plu-
ra, vbi de morbis incommodis que di-
cetur: iã statione persequemur. Sedes
etiã in valle potius quã editiore loco

Echo.

fit, sed vbi non resultet echo, sono reci-
procante apibus inimica. Nam hinc
expeditius euolant vacuæ ad altiora, &
onustæ non ægrè deuolant. Si villa si-
tus ita patiatur, commodè ædificio

Apiarium
sub oculis
domini sit

& balneis libera sit odoribus. Maxime
expedit, vt sub oculis domini consti-
tuatur, cuius interuentu tutius custo-
diatur. Vbicunque fuerint alquearia,
quoniam quiete gaudent, & accessum
oderunt, non editissimo claudantur se-
pimento. Quod si prædonum metu
sublimius placuerit, tribus elatis ab hu-
mo pedibus, exiguis in ordinem fene-
stellis, apibus sit peruium, aut raris la-
pidibus, quo ipsæ per cauernas inuo-
lent,

lent, & auēs ac rorem effugiant. Iungatur turgurium, quo & custodes habitent, & condatur instrumentum, sitque repletum maximè alueis ad vsum nouorum examinum, nec minus herbis salutaribus, & si qua sint alia, quibus apes delectentur, & quæ languentes requirant, iuxta Poëtæ consilium:

*Palmaꝝ vestibulũ, & ingēs oleaster obũbret,
Vt cum primã noui ducent examina reges
Vere suo, ludet que fanis emissa iuuentus,
Vicina inuitet decedere ripa calori,
Obuiãque hospitii inuitet frondibus arbos.*

Adsit, si fieri potest, aqua perennis, vel extructa canali, deducatur è puteo aqua: Nam sine aqua neque mel, neque faui, nec denique pulli figurari possunt: vnde sic Poëta subdit:

*Et liquidi fontes & stagna virentia musco
Adsint, & tenuis fugiens per gramina riuus.
Et mox:*

*In mediũ, seu stabit iners, seu profluit amnis,
Transuersas salices, & grandia conice saxa,
Pontibus vt crebris possint consistere, & alas
Pandere ad æstiuum solem.*

In ambitu hospitij arbusculæ parui incrementi, & frutices herbæque conse-

Aqua perennis
nis apibus
necessaria

P lãtis quibus
apes
gaudeant.

rantur, cum propter salubritatem, tum propter vtilitatem, maximè dulcis & suavis odoris, quales sunt cithysi, thymi, casia, rosmarini, cunilæ, apij, violæ medicæ, saluiæ, thymbra, nardi, myrrha, origani, serpilli, melissophylli, asphodeli, amaraci, hyacinthi, croci, fabæ, sinapi, erulij, papaueris, meliloti, rosæ, cerinthæ, & si ager idoneus in propinquo, quo conseratur rapaceum, vel triticum faginum: Nam horum fruticum floribus impensè delectantur. Genistas circumferi, apibus gratissimum esse, tradit Plinius. Ex arboribus gratæ sunt, pinus, salix, abies, amygdalus, persicus, pyrus, & pomiferæ, quibus nulla in floribus amaritudo. Syluestres, terebinthus, lentiscus, tilia, cedrus, ilex minor. Optima mella colliguntur, vt Palladius testatur, è thymo, secundo loco thymbra, serpillo, tertio rosmarino. Remouenda ex arboribus, taxus, cornus. Oleam procul esse Plinius vult. Absit tithymalus: nam eo, sicut & corni floribus degustatis alui profluuium intereunt. Adhæc veratrum, thapsiam & absinthium, syluestrem

Quibus
plantis of-
fendantur

strem cucumerem vitare oportet: si in vicino sint, euellantur; nam & apes perdunt, & mel vitiosum reddunt. Et quia famera vltimi semen apibus peculiariter nocet, idcirco in regionibus Italiæ, quæ his arboribus confitæ sunt, raro apes frequentes durant. Aluei vel aluearia, seu alui (nam promiscuè domicilia apum sic vocantur à scriptoribus rei Rusticæ) apibus construenda sunt, licet Aristoteles *ἡ δὲ ζωὴν ἰσορροπίας* scribat, apud Themiscyram circa Termodontem amnē apes tam in terra quàm in alueis facere fauos. Conficiuntur autem aluei diuersis modis, pro regionum locorumque consuetudine & opportunitate: Alij rotunda, alij quadrata, alij oblonga pedes circiter ternos, vnum lata, sed ita, vt cum parum compleant, ea coangustent, ne in loco vasto & inani animum despondeant. Aliquos speculari lapide facere aluearia, vt operantes intrò speculètur, Plinius tradit. Fictiles quoque commemorat Varro alueos, eosq; oblinendos fimo bubulo intus & exterius, ne asperitate deterreantur. Sed deterrima è fictilibus aluearia:

De alueis.

aluearia: quandoquidem æstate calori-
 bus candescunt nimium, hyeme frigo-
 re rigēt. Optima è subere aut ferula aut
 corticibus, quòd vim frigoris calorif-
 ué non transmittant. Proxima, è stipula
 viminibus contexta opere textorio
 fiunt, sesquipede aut pedibus duobus
 in rotundum lata, ac totidem aut am-
 plius pro frequentia examinis alta. Ali-
 cubi excauata è ligno arboris dissectæ,
 aut ex tabulis compactis fabricantur,
 quinûm senumûe pedum altitudine.
 Hæc quoque neque æstate feruent ni-
 mium, neque hyeme rigent. E ligneis
 maximè probantur ficulnea, pinea, fra-
 xinea, atque iuglâdis, longitudine, qua
 diximus, & cubitali latitudine. Forin-
 fecus autem calce aut bubuli stercoreis
 textorio obducenda censent; minus e-
 nim sic computrescere Florētinus tra-
 dit. Perforantur obliquè, quòd venti le-
 niter inspirantes, tum aranearum telas,
 tum alia marcescentia resiccent & re-
 frigerent. Oportet habere semper ad
 manum aluearia plurima, quæ mobilia
 sint & commodè transferri queant. Nā
 immobiles aluei incommodi sunt, vel
 ad

ad vendendum, vel ad transferendum, etsi Celsus probarit immobiles alueos, quòd neque igni, neque prædonibus essent obnoxij, è fimo aut lateribus cõstructi. Sunt autem aluei, vt è Celfo Columella docet, collocandi in suggestu lapideo, trium pedum altitudine, totidemque crassitudine, opere tectorio leuigato, ne lacertæ aut rubetæ, serpentesque ascendant. Sicque constituenda aluearia, vt singula binis parietibus angustis contineantur, liberaque frontes utrobique: nam & quâ prouolant, interdum patefaciendæ sunt, & multò magis à tergo: quia subinde curanda examina: si autem nulli parietes sint, sic tamẽ collocentur, vt paululũ altera ab alteris distent, ne cùm inspiciuntur ea, quæ in tractatione curantur, hærentia altera concutiant, vicinãsq; apes conterant, quæ omnem motum imbecillis cereis operibus, tanquam ruinam, metuunt. Ordines tres abundè fuerit in altitudine superstructos habere, quoniam summum eorum curator parum commodè inspiciet. Ora cauearum, quæ præbent apibus vestibula, pronio-

Alueos
quomodo
constitue-
re oportet.

ra sint quàm terga, ne influant imbres,
 & si fortè quid influxerit, ne consistat,
 sed effluat. Quoniam verò frigus ma-
 gis quàm estus nocet huic generi, à ter-
 go muniantur aduersus Aquilonis in-
 iuriã, & vt apes matutinũ habeant apri-
 cum egressum; propter quod etiã fora-
 mina, quibus exitus & introitus datur,
 sint angustissima, vt solũ vnus apis ca-
 piam transitũ, partim vt quàm minimũ
 frigoris admittat, partim ne stelliones,
 scarabei, papiliones, lucifugæ, blattæ,
 vt Poëta ait, & reliquæ noxiæ bestię
 per laxiora foramina fauos populètur.
 Vtile igitur pro frequẽtia examinum,
 duos aut tres aditus in eodem opercu-
 lo inter se distantes fieri aduersus no-
 xiorum animalium insidias. **PYLLAR.**
 Agedum, quando apes primũ inci-
 piunt operari, & quo tempore latitant?
MELISS. Quoniam superius de indu-
 stria, deque distributione atque voca-
 bulis operum diximus: Iam quo tem-
 pore ad opus prodire soleant, subi-
 ciemus. Hyberno tempore, nempe à
Vergiliarum occasu, & ultra exortum,
 verũque initium latent, frigore cohi-
 bitæ:

Foramina
 aluei sint
 angusta.

Quo tem-
 pore late-
 ant. Ope-
 randi ini-
 tium ope-
 risque or-
 do.

bitæ: Neque ante fabas florentes exeūt
 ad opera & labores, atque inde nul-
 lus, cūm per cœlum licet, perit dies.
 Primūm itaque fauos constituunt, ce-
 ram, hoc est, domos cellasque fingunt,
 & tantum cerarum confingunt, quan-
 tum se explere putant, deinde sobo-
 lem, postea mella. Ceram è floribus ar-
 borum fatorūmque, Melliginem è la-
 chrymis arborum, quę gluten pariunt,
 falicis, vlni, arundinis, succo, gummi,
 resina. Aristoteles tradit, fauos è flori-
 bus, ceram è lachryma fingi, mella ex
 tore aëris, siderum ortu potissimum:
 omnino antè Vergiliarum exortum
 mel non fieri, fauos autem floribus fa-
 cere, mel non ipsas facere apes, sed ro-
 rem cadentem deferre: Argumento
 esse, quòd non vno aut altero die cel-
 las melle repletas reperiunt apiarij:
 Item autumnno mel, posteaquam de-
 tractum est, non reparatur, cūm tamen
 illo etiam tempore flores proueniant.
 Hęc & plura Aristoteles: Quem secu-
 tus Plinius, mel, inquit, ex aëre, maxi-
 méque siderum exortu, & præcipuè Si-
 rio exsplendescente sublucanis tem-

Fauis.
 Cellæ.
 Mei.
 Soboles.
 Mel vadē.

Xx ij po

Manna.

poribus fieri. Itaque prima aurora folia arborum melle roscida inueniri, ac si qui matutino sub dio fuere, vnctas liquore vestes, capillumque concretum sentiunt: nostrum vulgus Manna vocat, niuis instar in arborum foliis hærens ante solis exortum, siue ille est cæli sudor, siue quædam siderum salua, siue purgantis se aëris succus: vtinamque talis esset, qualis defluit primò, ac non potius terræ halitu infectus: Et præterea è frondibus potus, & in ventriculis cõgestus apum (ore enim euomunt) adhæc florum succo corruptus, alucisque maceratus, totiésque mutatus, multũ de cœlesti natura amittès, magnam tamen cœlestis naturæ voluptatem afferens. Mel è thymo optimum, vt antè diximus, etiam è cithyso bonum, è fico insuaue. Varro non ex eodem cibum & mel capere tradit. Cibi pars quoque potio, & ea his aqua liquida, vnde bibant, & vt diximus, propinqua esse debet: eam puram esse, conuenit, quod ad mellificium bonũ vehementer prodest. Cumque non omnis tempestas patitur exire longius.

Mel è thymo optimum.

Cibus apum.

gius, præparandus cibus, ne tum solo melle cogantur viuere, aut relinquere exinanitos alueos. Alij aquam mulsam in vasculis proponunt, lanam purpuream addentes, per quam sugant, ne potu nimio impleantur, aut ne incidant in aquam: Alij sicum aridam, vel contusam, vel aqua madefactam, vel defrutum, vel uiam passam, cum pinfuerint, affundunt sapa, atque eo factas offas apponunt, idque tempestate & hyeme, cum procedere non possunt ad pabulum. Porrò cum assiduum curam desiderant apes, & semper aluearia circumeunda sint, tum verò diligentissimam, cum exundant nouis foetibus, qui nisi protinus curatoris diligentia excipiantur, effugiunt. Talis enim apum natura, ut quæque plebs generetur cum regibus, qui ubi euolandi vires adepti, consortia & imperia dedignantur vetustiorum. Id quod fieri solet, cum adnatæ prospere multæ ac veteres emittere progeniem volunt in coloniam: itaque nouos duces cum iuuentute processuros duo signa præcedere solent, primum quòd vno aut

Apum hyberna pabula.

Apum fugæ ratio & signa.

Xx iij al-

Fuga futu-
ra indica.

altero die, maximè vesperi, in vestibulo consistunt glomeratæ & egressu suo sedis propriæ desiderium ostendunt, eaque velut patria contentæ sunt, si à curatore protinus assignetur. Sin autem desit custos, velut iniuria repulsa, peregrinam regionem petūt. Quod ne fiat, Columella præcipit, vernis temporibus obseruandos alueos in octauam aut meridianam diei horam, postquam non temerè se noua proripiunt agmina, eorumque egressus regressusque diligenter notandos. Alterum signum, quod euolaturæ aut iam etiam euolantes consonant vehementer murmure factò, perinde ac milites castra mouentes, quæ cum primo exierunt, in conspectu volitant, reliquas expectantes, dum conueniant. Nonnunquam etiam vernacula examina patriæ pertesa eruptionem moliantur, quod significatur, cum sic euadunt, vt nulla intrò reuolet, sed se confestim leuet sublimius, tū crepitaculis æreis, aut testarum vulgò iacentium sonitu, aut plausu terreatur fugiens iuuentus. Ea autem cum vel pauida repetierit alueum

Fuga quibus continetur.

ueum maternum, & in eius aditu glomerata pependerit, aut ad proximos arborum frondes se contulerit, protinus custos nouum loculamentum in hoc paratum perlitumque herbis huic infecto gratis, aut mellis respersum guttis, admoueat atque recondat, eoq; loco relinquat, dum aduesperascat, deinde diluculo reponat in ordinem reliquorum alueorum. Oportet, vt antè diximus, alueos nouos in hunc vsu præparatos habere abundè in promptu. Et si arbusculæ in propinquo desint, arborum ramus desigendus, in quem se conferant confidentes, eumq; oblinere oportet apiastro aut erithace ac similibus illecebris, vt, vbi hac adularint & confederint, alueo appposito, fumo leui, circumeundo eas in nouam coloniam deducas. Citius in nouum alueum se recipiunt, quàm in veterem; etiamsi proximum posueris veterem, vnde exierint, tamen nouo magis delectantur. Quædam solent, cum subito euaserint, sine cunctatione se proripere, poteritq; apiarius fugam prænoscere, vespertinis temporibus aurem sin-

Rami sigendi.

Alueis nouis delectantur apes.

Subitanè fugæ indicia & remedia.

Xx iiij gu-

gulis alueis admouendo: Siquidem ante triduum quàm eruptionem facient, velut militaria signa, vt diximus, mouentium tumultus & murmur exauditur, quod Poëta notauit:

*Corda licet vulgi præsciscere, namq; morâtes
Marius ille aris rauci capor increpat, & vox
Auditur fractos sonitus imitata tubarum.*

Itaque maximè obseruari debent, quæ istuc faciunt, siue ad pugnam eruperint, siue fugæ causa se proripuerint, præstò sit custos, Pugna quidem vel vnus inter se dissidentis, vel duorù examinum ad prælium accinctorum facillè compestitur:

Pulueris exigui iactu compressa quiescit.

Aut mulso, passõve, aut alio quouis liquore resperso, videlicet familiari dulcedine sæuientium iras mitigante. Eadem & reges dissidentes conciliant. Nam cùm sint sæpe vnus populi plures duces, & quasi procerù seditione plebs in partes deducitur, quod frequentius ne fiat, prohibendum, quoniam intestino bello gentes consumuntur. Quare si sapius dimicantes notaueris, duces seditionum necare oportet, & dimican-

Reges plures in vno examine.

micantium prælia prædictis remediis
 sedare. Ac deinde cum agmen glome-
 ratum in proximo frondentis arboris
 ramo confederit, animaduertendum,
 an totum examen in speciem vnus vuc
 dependeat; id signum erit aut regem
 vnum inesse, aut certè plures reconci-
 liatos, quos sic patieris, dum in suum
 reuolent domicilium. Sin duobus aut
 pluribus, velut vberibus, diductum
 examen fuerit, indicium est, plures du-
 ces & dissidentes esse, atque in iis parti-
 bus, vbi maximè glomerari videris a-
 pes, requirendi duces erunt. Itaq; suc-
 co melissophylli vel apiaftri manu illi-
 ta, ne ad tactum diffugiant, leniter in-
 seres digitos, & diductas apes scruta-
 beris, donec auctorem pugnae, quem e-
 lidere oportet, reperias. Quæ sit regis
 forma, paulò antè dictum, nempe ob-
 longa magis quàm ceterarum, minus
 amplis pinnis, pulchri coloris & nitidi,
 leuisque ac sine pilo atq; spiculo. Qui-
 dam etiam hirsuti & infusci, qui dam-
 nantur, & necandi sunt; *Melior sine re-
 gnet in aula:* qui tamen & ipse spolian-
 dus est alis, vbi sæpius cum suo exami-

Conglo-
 meratæ
 penden-
 tes signū
 concordie

Reges vbi
 requirendi

Regis for-
 ma.

Xx v ne

Remediū
fugæ.

ne conetur fugere: Sic enim quasi com-
pede retinebitur, detractis alis, qui fu-
gæ destitutus præsidio, fines regni non
audet excedere; propter quod nec ce-
teris ditionis suæ apibus permittit lon-
gius euagari. Didymus tradit, apes non
fugere, si vituli recens nati sterqus lo-
culorum osculis obleueris: Idem præ-
stare syluestris & fatiux oleæ folia simul
trita, aluearibus ad vesperam illita, aut
si aqua mulsâ parietes & aluearia oble-
ueris. Cùm autem vetus alueare nume-
ro apum destituitur, atque frequentia,
alio examine supplenda est: primo ve-
re, cùm in eo vase nata est pullities, no-
uus rex eliditur, vt multitudo citra di-
scordiam cum parètibus conuersetur,
vt mox dicetur, vbi de paucitate refar-
cienda disputabitur. Vere transacto, se-
quitur mellis vindemia, propter quam
totius anni labor exercetur. Eius ma-
turitatem intelligi Columella tradit,
cùm animaduertimus fucos ab api-
bus expelli ac fugari. Nam *Ignanum*
fucos pecus à præsepibus arcent. Id ge-
nus serotini foetus & imperfecta apis,
sed simillimum api, nisi quòd am-
plioris

Rezi sene
fenti no-
uus substi-
tuitur.
Castratio
vel vinda-
mia apū.

Fucus.

prioris incrementi sine industria fauis
 affidet, neque alimenta congerens, &
 ab apibus congesta consumens. Ve-
 rum ad procreationem sobolis confer-
 re fucos, quod feminibus infideant,
 quibus apes figurantur: in eum vsum
 admissi, exclusis pullis, expelluntur.
 Varro eximendorum fauorum tem-
 pus primum Vergiliarum exortu, se-
 cundum ætate, tertium Vergiliarum
 occasu definit. Signum sumi vult, cum
 plenos aluos habeant, cumque illos ge-
 minauerint. Ex apibus autem contic-
 turam faciunt, si intus bombum fa-
 ciant, & cum introeunt ac foras trepi-
 dant, & si opercula alui, cum remota
 sint fauorum foramina, obducta vidē-
 tur membranæ mellis. Didymus opti-
 mum tempus prioris vindemiæ Pleia-
 dum exortum, idem Maij initium in-
 dicat, secundum ineunte autumno,
 tertium Pleiadibus occidentibus, ne-
 pe circa Octobrem mensē, non ta-
 men definitis semper diebus, sed iuxta
 fauorum perfectionem. Quod si ante
 perfectos fauos mel eximatur, ægrè fe-
 runt & cessant præ siti, Dies castrandi

ma-

Fauorum
 eximēdo-
 rum tem-
 pus.

**Castrandi
tempus
dici.
Ferramen
ta castran-
darū apū.**

**Fumus vn
de excitā-
dus .**

**Quibus re-
bus coër-
ceatur se-
nitia .**

matutinus occupandus: neque enim
conuenit medio æstu exasperatas apes
laceffiri. Duobus ferramentis ad hunc
vsū opus est, sesquipedali, vel paulo
ampliore mensura factis, quorum alter-
rum sit culter oblongus, ex vtraque
parte acie lata, vno capite aduncum
habens scalprum; alterum prima fron-
te planum & acutissimum, quo melius
hoc faui succidantur, illo eradantur, &
quicquid sordidum deciderit, retraha-
tur. Et vbi à posteriore parte vestibul-
um nullum patefactum habuerit al-
ueare, fumum ad mouebimus factum
galbano vel arido fimo, quæ conduntur
fistili vase ansato, altera parte acutio-
re, per quam fumus prunis accēsis ex-
halet, altera parte latiore & patula, per
quam afflari possit, vti hanc ollam Co-
lumella describit: Eaque olla admota
finas fumum alueare irrupere, po-
stea foris teneto, vt fumus foris redun-
det, atque sic castrato. Nostri minus
operoso instrumento, nempe vetusti
lindei frusto ambusto, fumum exci-
tant, eoque nidore apes in priorem
partem domicilij, & interdum extra
vesti-

vestibulum adigunt, atque sic fit potestas liberius inspiciendi. Sunt qui malua sylvestris masculæ suffitu ferocientes coërceant, atque idem succus aduersus morsus illinitur vindemiatori: item flos melissophylli ac lentisci: Alij ad farinam fœnigræci tosti, sylvestris maluæ succum affundunt cum oleo, factaque mellis spissitudine faciem & nudas corporis partes perungunt, sorbent etiam, & in aluearia infundunt. Maximè curandum ei, qui apes sit tractaturus, vt à Venere sit liber & temulètia, nec nisi lotus accedat. Purè enim & fideliter tractari volunt, munditiam amant, fœdos odores auersantur: adeo vt ipsæ omnem immunditiam amoliantur è medio: nullæ reperiuntur inter opera spurcitæ: quin & excrementa operantium intus, ne longius recedant, vnum congesta in locum, turbidis diebus operis otio egerunt. Oderunt furem quoque, & mulierum menses, & vnguenta redolentes, aut fassamenta, eorumque liquamina. Adde fetorem allij, ac ceparum acrimoniã, ceterarumque rerum similium: excitantur

Apes munditiam amant, furem oderunt & immunditiam

Allio excitantur.

Allio exci-
tantur.

Iracundia
quibus co-
hibeatur.

Favorum
figuratio.

Cerarum
figura.

Messes
quæ ap̄,

tantur enim ad iracundiam alio. Quæ-
re si apes nostras aliæ efferant, & furen-
tur, allium in præsepi proponatur, &
tam in alias apes quam in homines sæ-
uiunt. Iracundia maximè cohibetur
interuentu eorum, qui aluearia curât,
& celerius mansuescunt, agnoscent-
que eos, à quibus crebrius tractantur.
Si duo sunt examina, etiam duo sunt
fauorum genera. Nam etiam in con-
cordia suum quæque plebs seruat ce-
rarum figurandarum morem: sed om-
nes faui semper cauearum testis & pau-
lulum lateribus adhærentes depen-
dent, ita ne solum contingant, quoniam
id præbet examinibus iter, ut supra e-
tiam de structura operis attigimus. Ce-
rarum autem figura talis, qualis & do-
micilij habitus; nam & quadrata & ro-
tunda spatia, nec minus longa, suâ spe-
ciem, veluti formæ quædam, fauis præ-
bent, ideòque non semper eiusdem fi-
guræ reperiuntur faui. Proditum est à
Plinio, fauos in Germania visos octo pe-
dum longitudine. Sed qualescunque
sint, non omnes eximantur: est enim in
fauis eximendis necessaria dispensatio.

Apud

Apud nos priore messe non nisi cellas inanes rescindunt scalpro vsque ad fauos, in quibus mella, cauentq; ne ea laxant, idque vere: posteriore messe, nēpe autumnali vindemia, mellitos fauos eo modo, quo diximus, tractant, veteres apes cadis condunt, nouę apes semper seruantur ferē. Priore messe, dum adhuc rura pastionibus abūdant, quinta pars fauorum, posteriore mellatione, cū iam metuitur hyems, tertia relinquenda est. Neq; hic tamen modus omnibus regionibus communis; quoniam pro multitudine florum & vbertate pabuli apibus consulendum est. Dionysius Thaseus decimam partem relinquentiam æstiuā mellatione existimauit, si pleni fuerint aluei; si minus, pro rata portione; si inanes, omnino nō attingi. Plinius tradit mel Anthinum, quasi vernū aut ex floribus collectū dixeris, non attingi propterea à quibusdam, vt largo alimento valida exeat soboles; alij ex nullo minus apibus relinquunt, quod magna sequatur vbertas, & herba tum florere incipiāt, quæ cellis præcipuam materiam suppeditent;

qui

Mellatio-
nis mo-
dus.

Mel
αὐτὸν σίτου.

qui sunt diligentiores, duodecimam partem relinquere apibus ex hac vindemia, idque die tricesima ab educto examine, atque hanc vindemiam ferè Maio includi iubent. Eximentur autem veteres & vitiosi, relinquenti maximè integri & melle pleni faui: Posteriore messe, examina numerosiora, propter impensas sunt minuenda, & pars cum ipsis fauis condenda, quò minus per hyemem pabuli opus sit. Omnes deinde faui in vnum locum conferantur, quo mel conficere velis: linendaque diligenter sunt foramina parietum & fenestrarum, ne quid apibus peruium, quæ velut amissas opes pertinaciter vestigant, & persecutæ consumunt. Castrati deinde alvei, si qui transuersos fauos in aditu habebant, conuertendi erunt, vt alterna vice posteriores partes vestibula fiant. Sic enim proximè cum castrabuntur veteres potius faui quàm noui eximètur, ceræque nouabuntur, quæ tantò deteriores, quantò vetustiores. Quocunque faui sunt demessi, eodem die, dum tepent, mella conficere conuenit.

Mellatio-
nis cura.

Cera noua
optima.

nit. Mel plenilunio capitur vberius, se-
 rena die pinguius, vt scribit Plinius. Fa-
 ui exenti tepefiant rātūm, ne nimium
 feruentes, cera cum melle transmitta-
 tur; mox in saccum crassioris fili inuer-
 sãque metæ similem mittuntur, prælo-
 que vel instrumento machinave in
 hoc præparata, aut qualo mel expri-
 mitur: sed cura habenda, vt separentur
 partes cerarum, quæ vel pullos habent,
 vel rubras sordes: nam succo suo malo
 mella corrumpunt. Vbi mel liquatum
 in subrectum alueum defluxit, trans-
 fertur in vasa fictilia, quæ paucis diebus
 aperta sint, dum musteus fructus de-
 feruescat, isque sæpius ligula purgan-
 dus est. Nonnunquam mel vnã
 cum fauis & pullitie in cupas cogitur
 rudi modo, atque sic cum excremen-
 tis venditur: In imo vasis mel opti-
 mum. **C H E N O B O S C.** Quibus locis &
 quæ mella censes præstantiora? **M E L I S S.**
 Mella optima Atticæ regionis me-
 morātur à veteribus, Hymettia & Hy-
 blæa. Probari audio Sarmatica hodie.
 Est initiò mel dilutum, vt aqua, primis
 que diebus feruet, vt mustum, seque

Mellis ra-
 tio.

Saccus &
 machina
 ad mel
 exprimendum.

Mel opti-
 mum
 quod.

Yy pur-

purgat : vicesimo die crassescit, mox obducitur tenui membrana, qua feruoris ipsius spuma concrefcit. Sorbetur optimum, & minimè fronde infectum è quercus, tiliæ, harundinum fo-

Tria mel-
lis genera.
Anthinū
mel.

Horæum
mel.

Ericæum
mel.

liis. Mellis tria genera memorantur, Anthinum vel vernū, de quo dictum, prioris generis : Alterum æstium & horæum, à tempeffiuitate præcipua post solstitium, dies pene triginta Sirio splendefcente : Tertium ericæum vocant, syluestre minimèque probatum, conuectum post primos autumnii imbres, erica flore: ob id arenoso simile. Mel optimum, vt Diophanes tradidit, specie pellucidum & sufflauum, tactu leue, & si quis trahat ipsum, diu fibi ipsi cohæreat, & sublatum sensim defluat, non in tenuitatem abiens, ac lentè remoueri potens. Quod peioris notæ, id coquendum est. Panis intinctu corrumpitur: quare cauendum ne panis vasibus immittatur. Fragmina fauorum, quæ in sacco permâserunt, retractata exprimuntur, atque id secundæ notæ mel defluit, sed seorsim reconditur, ne optimo mistum, id corrumpat.

Panis in-
tinctu cor-
rumpi-
tur mel.

Mel

Mel adulteratum cognoscitur, si accendatur: nam quod adulteratum non est, purè ardebit, vt idem Diophanes testatur. Expressæ fauorum reliquæ posteaquam diligenter dulci aqua perlutæ sunt, in vas æneum coniciuntur, adiectaque aqua igne liquantur. Quod ubi factum, cera per stramenta vel iuncos defusa colatur, ac iterum de integro coquitur, & in orbès vel alias quasilibet formas, aqua prius adiecta, diffunditur, ceraque concreta ex aqua facile eximitur. Plinius fauos scribit, antè purificari aqua, triduoque in tenebris siccari, & quarto die liquatos igni in nouo fictili, aqua fauos tegente, ac postea sporta colari: rursùmque in eadem olla coqui ceram cum eadem aqua, excipique aqua frigida, vasis melale circumlitis. Candidissimam fieri, post insolationem etiamnum recoctâ, nigrescere, addito chartarum cinere, anchusa admixta rubere, variòsque in colores pigmentis trahi constat. Punicam & post Ponticam Creticam maximè probabant Veteres. Nostra ætate immensæ moles cerarum in orbès co-

De cera
facienda.

Ceræ co-
lorandæ
rationes.

Yy ij cæ

Paucitas
apum
quomodo
supplea-
tur.

ætæ Sarmatia & Liuonia ad nos deferruntur. CHENOBOSC. Si in mellatione apes ad paucitatem redactæ sint, quo pacto reparantur? MEL. Cùm uentus alueus ad paucitatem redactus, & examina refarcienda sunt, tum uerno tempore, quando noua pullities in vase nata, nouus rex eliditur, ut multitudo sine discordia cum suis parentibus conuerfetur. Quod si nullam progeniem tulerint faui, duas aut tres alueorum plebes in vnum contribuere licebit, sed prius resperfas dulci liquore, ac tum demum includere, appositoque cibo, dum conuersari consueuerint, exiguis tantùm spiramentis relictis triduo ferè clausas continere. Sunt qui seniore[m] potius regem tollant, sed id Columellæ non probatur. Atqui rex si senectute deficit (de ætate apum paulò inferius dicitur) & plebs ad seditionem spectet, tum ex iis alueis, qui plures duces habent, rex deligitur. Superius diximus, quo pacto concordia farciatur, quoties veteres nouis adduntur, ne seditione consumantur, nempe eorum examinum, quæ ex alio transfere-

Rex senectute deficit.

feruntur domicilio, reges submouendos. Potest autem sine magna molestia iniis domiciliis, quæ aliqua peste laborant, paucitas emendari. Nam cognita clade infrequentis aluei, consideratisque fauis, partem eius ceræ quæ semina pullorum continet, recidere oportet, in qua regia proles animatur, facilis est cognitio: quoniam in fine cerarum, veluti papilla vberis, apparet eminentior, & laxioris fistulæ, quàm sint reliqua foramina, quibus popularis notæ pulli derinentur. Sunt qui affirmant, in extremis fauis transuersas fistulas esse, quæ regios pullos continent. **CHE.** Quid si profusus vel melle absumptæ sint, vel morbis interierint, generanturne? an arte reparantur examina? **ME.** Vtroque reparantur modo, etsi generatio apum magnam apud Aristotelem habeat ambiguitatem, neque ipse post longam disputationem certi aliquid affirmare audet. Alibi aliorum recitat opiniones, & aliorum quidem existimantium, per coitum agi, marésque esse fucos, foeminas verò apes esse: Aliorum autem, eas pa-

Regiorum
pullorum
sedes.

Generatio
apum.

Yy iij rere

rere, attamen non coire, sed deportare
 foeturam existimantium, nec vnde
 portent constare: Alios è floribus ce-
 rinthi, alios è floribus arundinis, alios
 ex oleæ floribus: argumento esse, quòd
 cùm oliuarum prouentus sit largior,
 tum plura examina gignantur, esse
 etiam, qui fucorum foeturam com-
 portari putent, sed apum ortum è du-
 cibus. Et mox paulò post idem, Schado-
 nes, inquit, hoc est, sobolem optimè
 fieri, cùm mellificatur, aggerunt suis
 cruribus ceram atque erythacam, mel
 ore euomunt in cellas, foetu posito in-
 cubant, auium more. Exclusus inde
 vermiculus, dum paruus est, iacet in fa-
 uo obliquus, post sua ipsa facultate se
 erigit, cibumque capit, & fauo ita ad-
 hæret, vt retineri videatur. Foetus apù
 & fucorum candidus est, ex quo ver-
 miculi fiunt, qui in apes fucosq; trans-
 eunt. Hæc & plura Aristoteles. Alibi
 videtur colligere è regibus generari
 apes, subdens, nisi hoc esset, ratione
 carerent, quæ finguntur in eorum im-
 perio. Rectè enim reges intus manent
 immunes ab omni negotio, quasi nati
 ad

Schado-
nes.

Apes in-
cubare.

ad sobolis procurationem: Magnitudi-
ne etiam præstant, quasi ad prolem
procreandam corpus eorum sit insti-
tutum, fucos autem castigent. Non est
verisimile, filios parentes castigare,
quare è fucis apes non generantur. Po-
stremò apes sine coitu generari, argu-
mento est, quòd foetus exiguus admo-
dum in cellulis faui cernatur, cùm in-
secta, quæ per coitum oriuntur, coëat
diu, pariant breui, magnitudine ad spe-
ciem vermis. Plinius Aristotelem secu-
tus certum esse affirmat, apes gallina-
rum modo incubare. Id quòd exclu-
sum est primum, vermiculum videri
candidum, iacentem transuersum, ad-
hærentemque ita vt pascere videatur.
Regem statim mellei coloris, vt electo
flore ex omni copia factum, neque
vermiculum, sed statim pennigerum.
Cætera turba cùm formam capere cœ-
pit, nymphæ vocantur, vt fuci, sirenes,
ac cephenes: Si qui alterutris capita
demat, pro gratissimo sunt matribus
cibo. Tempore procedente, instillant
cibos, atque incubant, tum maximè
murmurantes, caloris, vt putatur, fa-

Apum in-
cubatio &
exclusio.

Nymphæ,
Sirenes,
Cephe-
nes.

Yy iiij cien-

ciendi gratia necessarii excludendis
pullis, donec ruptis membranis, quæ
singulos cingunt ouorum modo, uni-
uersum agmen emergat. Addit Pli-
nius, hoc spectatum Romæ, alueis cor-
nu laternæ translucido factis. Fœtus
intra 45. dies peragitur: fit in fauis qui-
busdam, qui vocatur clerus, amaræ du-
ritia ceræ: cùm fœtum inde non edu-
xere morbo aut ignauia aut infœcun-
ditate naturali, hic est abortus apum.
Protinus educti operantur quadã disci-
plina cum matribus, regemq; iuuenẽ
æqualis turba comitatur. Reges plures
inchoantur, ne desint: postea ex eis so-
boles, cùm adulta esse cœpit, cõcordi
suffragio teterrimos necant, & distra-
hunt agmina: nã duo esse genera, & di-
uersa forma superius declarauimus. C H E.
Age verò quæ atas? M E L. Aetatem
quidam sic tradunt internosci, quòd,
quæ annum non excefferint, nitescant,
oleique similitudinem & speciem ger-
ant; vetulæ, aspectu & tactu horridulæ
& rugis plenæ, eas tamen fingendis fa-
uis præstantiores. Aristoteles libro su-
præcitato tradit, apum vitam annorum
sex

Fœtus
quo tem-
pore pera-
gatur.
Clerus,

Abortus
apum.

Aetas
apum.

sex esse, nonnullas septē posse cōplere:
 Quod si examen nouem aut decem
 annos durauerit, prosperè actum exi-
 stimari. Alueos nunquam vltra decem
 annos durasse, Plinius scribit, nec vl-
 lum examen hanc ætatem posse exce-
 dere, quamuis in demortuarum locum
 aliz substituuntur quotannis. Nam fe-
 rè decimo ab internecione anno, gens
 vniuersa totius aluei consumitur. Ita-
 que ne hoc fiat, semper propaganda,
 obseruandaque vere, cum se noua pro-
 fundunt examina, vt excipiantur, &
 domiciliorū numerus augeatur. Quod
 si apes subita tempestate aut frigore
 aut imbre repentino iaceant prostra-
 tz, colligendas in vas aliquod, & repo-
 nendum in tecto, ac prono ad meri-
 diem, quàm maximè cælo clementi, &
 vas ipsum cinere facto è ficulneis lignis
 infricandum paulò plus calido quàm
 tepido, ac deinde concutendum vas
 leniter, vt manu non tangas, atque sic
 in solem prolatas incalentesque reui-
 uiscere, Varro docuit, cui subscribens
 Columella, subdit de apibus coacer-
 uatim sub fauis repertis mortuis, eas

De sobola
 propagan-
 da.

Quo pa-
 cio pro-
 figatur
 reuiu-
 scant.

Yy v sci-

scilicet sicco loco per hyemem seruat-
tas, circa vernum æquinoctium, cum
coeli benignitas inuitat, in solem pro-
ferendas, ficulnóque cinere obrutas,
intra paucas horas caloris halitu ani-
mari. Volentibus libet experiri: ipse

Quomo-
do amissæ
proutus
reparen-
tur arte.

non sum expertus. Sunt qui in totum
amissas reparari tradunt, ventribus bu-
balis recentibus cum fimo obrutis:
M. Varro partim ex apibus genera-
ri, partim è bubali aut iuueni corpore
putrefacto, Archelai citans Epigram-
ma:

*Βόος Φθιμένης πεποιήμενα τέκνα
Ἴππων μὲν σφῆκες γῆρα, μόσχων δὲ μελίσαγ'
Ἴπποι μὲν σφηκῶν γῆρες, μόχοι δὲ μελισσῶν.*
Nam vitulo, vel iumento exanimato
ac putrefacto, coniectóque in aliquem
locum, vnde putris exhalatio non pos-
sit euaporare, additis herbis apium na-
turæ congruentibus, veluti thymo, ca-
sia, atque aliis, quibus temperetur va-
por, ex his apes generari, sicut ex equo-
rum corpore vespræ & crabrones. Vir-
gilius utrúnque modum recuperan-
darum apum depinxit, & priorem qui-
dem generationis modum his verbis:

Illu

*Illum adeo placuisse apibus mirabere morem,
Quod nec cōcubitu indulgent, nec corpora se-
gnes*

*In Venerem soluunt, aut factus nixibus edūt:
Verū ipsa è foliis natos & suauibus herbis
Ore legunt, ipsa regem, paruosq; Quirites
Sufficiunt, aulāsq; & cerea regna refugunt.*

Alterum verò modum: quo apes arte
reparantur, idem Poëta eleganter sub-
nectit:

*Sed si quem proles subitò defecerit omnis,
Nec genus vnde nouæ stirpis reuocetur, habe-
bit,*

*Tēpus, & Arcadij memorāda iuuēta magistri
Pandere, quoq; modo, casis iam saepe iuuenis
Insincerus apes tulerit cruor, &c*

Modum autem quo apes è iuuenco
creentur, Virgilius longius repetit è
veteribus nempe è Magone & Demo-
crito. Nam domus fabricatur quadra-
ta, circiter cubitis decem & alta & lata,
fenestris quatuor, in quoq; latere vna.
Huc introductus iuuenus saginatus,
obturatis omnibus meatibus, linteolis
pice tinctis, à pluribus fustibus contun-
ditur in necem, ita vt carnes simul cum
ossibus comminuantur: cauendum ta-

men

E iuuenco
quomodo
apes crea-
tur.

men ne cruentet: nam è sanguine apes generari: deinde thymo substrato, bouéque supino desuper reclinato ab egredientibus domus concluditur, fenestris diligenter sic oblitis luto, necunde aëris sit ingressus. Tertia hebdomade domus aperienda, lumine aëréque admissio, præterquàm ea parte, qua ventus procedit vehemens. Vbi materia refrigerata, rursus, sicut prius, occludenda atque oblinenda domus, & vndecima post die aperta reperietur plena apibus, ex boue nihil, præter cornua & pilos & ossa. Aiunt è cerebro gigni reges, è carnibus alias apes. PVL. Equidem non existimarem, tanto dispendio apum reparationem redimendam. MEL. Idem Celsus existimauit. Nos commemoramus veterum artes, eas qui volet, poterit imitari. CHENO. Quin potius dicas nobis, an morbis infestentur, & quibus indiciis declaratur, eas rectè aut malè valere, & qua cura noxia amoliantur, quibusuè remediis morbi earum curentur. MEL. Obsequar & dicam. Sanitatis signa sunt, si viuidæ frequentésque in examine, si opus,

Indicia bene ac male valentium.

opus, quod faciunt, æquabile & leue:
 hilaritate enim & nitore sanitas æsti-
 matur. Minus valentium signa, si hor-
 ridæ, si pilosæ & puluerulentæ, nisi opi-
 ficij tempus vrgeat, cùm propter labo-
 rem asperantur & marcescunt, item
 tristitia torpent, & si conspiciantur alię
 mortuarum cadauera efferre, fune-
 rantiumq; more exequias comitari, aut
 intra tecta silētio torpere. Id cùm acci-
 dit, Columel. iubet arūdineis canalibus
 infusos cibos offerri, maximè decocti
 mellis, & cū galla vel arida rosa detriti.
 Galbanum etiam (vt eius odore medi-
 centur) incendi conuenit, passoq; &
 defruto vetere torpentes sustinere.
 Rege interēpto luget plebs ignauo co-
 lore, non cōuehit cibos, & ni subuenia-
 tur, fame moritur. PISC. Quibus mor-
 bis potissimum affliguntur? MEL. Pe-
 stilentia in apibus rara perniciēs, ne-
 que aliud remedium, quàm vt longius
 aluei transferantur. Maximus earum
 annuus labor est initio veris, quo tithy-
 malli flores, & quo sameram vltimi pro-
 munt. Namque sicut nouis pomis, ita
 his primitiuis floribus ille ctæ auidē ve-
 scun-

Apū mor-
 bi & præ-
 seruatio.
 Tithymall
 Samera vlti-
 misemen.

scuntur post hybernā inediā, nihil alioqui citra satietatē tali nocente cibo, quo cū se repleuerint, profluuiū alui, nisi celeriter succurratur, intereunt. Solut autem rithymalus etiam aliorum animalium ventrē. Vlmus autem peculiariter apum aluum citam reddit. Quare in iis regionibus, vbi eius generis arbores crebræ sunt, apes rarō durant. Aegris autem Columella tradit rorem marinum aqua mulsā decoctum, cūm gelauerit, imbricibus infusum dari solitum. Quidam vrinam vel hominis vel bubulam apponūt alueis: item grana mali punici tusa, & vino conspersa, vel vix passæ cum rore Sirciaci, pari mensura pinisæ, & austero vino insuccatæ, dantur in fictili vase inferuefacta, ac deinde ligneis canalibus apposita. Optimè facere amelli radicem, quam Virgilius describit frutice luteo, flore purpureo, eius cum vetere vino decoctæ expressæque succus datur vtiliter. Columella ex Higino tradit, hoc modo laborantibus succurrēdum, primū, vt omnes faui vitiosi tollantur & cibus ex integro recens, deinde

Remedia
egritudi-
nis apum.

de vt fumigentur: Prodesse etiam apibus vetustate corruptis examen nouum adicere, vt suprâ diximus. Sæpe vitio intereunt, quod *Φαγεδαίνας*, hoc est, voracitatem vocant, vt cùm tantum ceræ confingant, quantum se explere putent, & postea tempestate oppressæ intereant, & reliqua paucitas non sufficiat implendis fauis, vt vacuæ cerarum partes computrescant, atque vitiis serpentibus, ipsæ quoque apes reliquæ cum melle corrumpantur. Idne fiat, duo examina coniungentur, qui possint integras adhuc ceras explere, vel si nõ est facultas examinis, ipsos fauos præscindere oportet antè, quàm putrescant, idq; acuto ferro, ne hebetudine ferri reliqui faui moueantur loco. Est & causa sæpe interitus apibus nimia felicitas sua, veluti cùm cõtinuis annis plurimi flores proueniunt, & apes magis mellificiis quàm fœtibus student, nimioque opere fatigatæ interdum pereunt, nullis relictis iuuentutis reliquiis, *βλαψιγονία* vocatur, cùm vel morbo, vel ignauiâ, aut infœcunditate fœtum non peragunt. His proderit tertio

Phageda-
naz vitia.

Si fœtibus
non stu-
dent.

Blapfigo-
nia.

tertio quoque die alueorum exitus præcludi, exiguis tantum foraminibus relictis, quibus tamen exire nequeant, atque ita domi retentæ cogantur fœribus vacare. Plinius etiam operis commemorat morbos, cum fauos non explent. Cleron vocant, item blaspigniam, de qua diximus. Aliquando & ipsæ contrahunt mortis sibi causas, cum sensere eximi mella, avidius deuorantes: Nocent & sua ipsis mella, illitæque ab aduersa parte moriuntur. Oleo quoque non apes tantum, sed omnia insecta exanimantur. Odere fœdos odores, propterea unguenta redolentes infestant: Impugnant eas vesperæ & crabrones, & è culicum genere, qui vocantur muliones, populantur hirundines, picus Martius lingua prælonga in alueum inserta mel elambit, & quædam aliæ aues noxiæ sunt, ut superius diximus. Rubetæ quoque adrepentes foribus, operas sufflant, ab hoc spatio prouolantes confestim abripiuntur. Nec sentire istus apum ranæ traduntur. Obsunt & oues apibus, difficile se à lanis earum explicantibus. In vastis

Operis
morbi.

Cleros,

Quæ nocent
apes apibus.

Muliones.

vastis Sarmatiæ syluis in cauernis abie-
 tum sedes habent: huc vrsi mellis cu-
 piditate in subrectum felium more
 ascendunt domicilia inuadentes. Ad-
 uersus hoc apiarij malleos ingentes
 grauique pondere suspendunt ante
 apum vestibula, vrsus malleum amotu-
 rus, quo maiore impetu malleum re-
 pellit, hoc vehementius in reicien-
 tem recidit, eoque remedio tuentur
 apes. Cancrorum odore, si quis iuxta
 coquat, exanimantur. Inimica est
 echo resultanti sono, qui pavidas pul-
 sat alterno ictu: inimica & nebula. Ara-
 nei quoque hostiles, cum præualere,
 enecant alueos, & filis quacunque
 inceserint alarum lanugines obtex-
 unt. Papilio etiam ignauus lumi-
 nibus accensus aduolans pestifer, non
 vno modo, vt antè quoque dictum:
 Nam & ceras erodit, & relinquit ex-
 crementa, quibus teredines gignun-
 tur. Nascuntur & in ligno teredines,
 quæ ceras præcipuè appetunt. Inna-
 scitur & tinca, vulgus Lupum appel-
 lat, maximè si vel regem amittant, vel
 parum mundè curentur. His igitur

Vrsi quo-
 modo ar-
 ceantur à
 melle.

Cancro-
 rum odor.

Echo.

Zz vel

vel præuertendis vel amoliendis inuigilabit diligens apium custos, vt herbæ ac frutices propinquæ quibus offenduntur, euellantur & extirpentur, animalia inimica procul arceantur. Eæ verò res, quibus delectantur & conseruantur, adhibendæ: Siquidem per totum annum apiario suis quibusque temporibus labor. Nam ab æquinoctio verno apertis alucis curandæ, vt omnia purgamenta, quæ sunt hyberno tempore congesta, eximantur: & vt araneis, qui fauos corrumpunt, detractis, fumus immittatur factus è fimo bubulo, aut linteo aliâve re ad id idonea, vt supra de castratione dictum. Fumus enim, quasi cognatione quadam generis, cum primis apibus est utilis. Et licet molestum sit examinibus, saluberrimum tamen esse constat. Vermiculi quoque qui tineæ vocantur, & papiliones, necandi, quæ pestes fauis plerunque adhærentes decidunt, si fimo medullam bubulam misceas, & his incensis nidorem admoueas, atque hac cura examina firmabuntur, & fortius operibus inseruient: eaque purgatio à Cal. Apri-

Cura apibus necessaria per totum annum.

Verno tempore purganda alucaria. Fumi utilitas.

Apiaria curanda.

Aprilibus ad autumnus tempus frequē-
 tetur. Curator autem cauebit à temu-
 lentia rebusque Venereis, atque ab
 immundis ac redolentibus rebus: purè
 enim & fideliter tractari volunt, vt
 sapius dictum. Duodequingagesimo
 die ab æquinoctio verno incipiunt exa-
 mina augeri, & iisdem diebus aliquan-
 do pereunt pleræque, quæ paucas &
 ægras habent apes, Circa idem tempus
 & prognerantur in extremis partibus
 fauorum amplioris magnitudinis fœ-
 tus, quàm sint cæterarum, eosque non-
 nulli putant esse reges, alij cæstros ap-
 pellant, ex eo quòd examinà exagi-
 tent, atque ideo necandos censent. Ab
 exortu Vergiliarum, hoc est, à v. Id.
 Maias ad solstitium, aluei examinan-
 tur, quo tempore accuratius custodiē-
 dæ, ne nouæ soboles diffugiant. Dein-
 de à solstitio ad Caniculæ exortum,
 qui ferè dies 30. sunt, vt Columella te-
 statur, faui pariter & frumenta demer-
 untur. Quo modo faui castrentur, su-
 perius commemoratum. Verùm hoc
 tēpore, & vsq; in autumnus æquinoctiū
 decimo quoque die aluearia aperien-

Maio exa-
 mina au-
 geri.

Oestri.

Examinā
 di tēpus.
 solstitii
 tempore
 messis fa-
 uorum &
 frumenti.

Zz ij da

da sunt & fumiganda. Suffitas deinde atq; æstuant es apes refrigerare oportet, cōspersis vacuis parribus alueorū, & q̄ recentissimi rigoris, aqua infusa. Deinde si quid abluī non poterit, pin-

**Aluearum
tinea.**

nis alicuius robustioris alitis, quæ rigorem habet, emundetur. Præterea ut tineæ, si apparuerint, euerrantur, papilionisque enecentur, qui plerunque inter alueos morantes, apibus exitio sunt: nam & ceras erodunt & stercore suo vermes progenerant, quas alueorum

**Papilionum
perimendorū
modus.**

tineas appellant: Has, ut Columella prodidit, florentibus maluis, cum earū est maxima multitudo, hac ratione intercipiemus: vas æneum præparandum miliario simile, quod Palladius interpretatur altum & angustum, idque vesperi inter alueos collocandum, & in fundum eius lumen accensum mittendum; huc omnes papiliones aduolabunt, & dum circa flammulam volitant, aduruntur, quod nec ob angustiam sursum euolare, nec ab æneis lateribus clausi flammam ignis effugere possint, ac sic à propinquo ardore consumuntur. Inter Cunicula & Arcturi exortum, qui

**Cunicula
exortus.**

qui sunt dies ferè quinquaginta, cauendum, ne apes intercipientur violentia crabronum, qui ante aluearia plerumque apibus insidiantur prodeuntibus.

Post Arcturi exortum, circa æquinoctium Libræ fauorum secunda exemptio. Ab æquinoctio ad Vergiliarum

occasum diebus quadraginta, ex floribus tamaracis, myricæ, syluestribusq; frutetis apes collecta mella cibariis hyemis reponunt: quibus nihil omnino est detrahendum, ne sæpius iniuria cõtristatæ ac spoliatæ profugiãt. Ab occasu Vergiliarum (qui est circa initium

Nouembris, hyemis initium, si Plinio credimus) per brumam recondito melle vtuntur examina, & eo per hyemem sustinentur. Hoc igitur tempore aluearia aperire & repurgare, quidquid intus est, diligentiusq; curare oportet. Nam hybernis temporibus

non conuenit mouere aut aperire aluearia: proinde dum adhuc autumnus reliquiis cœlum temperatius, apricissimo die purgatis domiciliis opercula intus vsque ad fauos admouenda sunt, omni vacua parte sedis exclusa, quo fa-

crabrones
alucis in-
sidiantur.

Arcturi
ortus.
Fauorum
secunda
exemptio.

Vergilia-
rum occa-
sus.

Apiaria
hyeme nõ
sunt mo-
uenda.

cilius angustiae cauearum per hyemem
 concalecant, idque semper facien-
 dum est etiam in iis alueis, qui paucita-
 te plebis infrequentes sunt. Quidquid
 etiam rimarum est aut foraminum, lu-
 to fimoque bubulo mistis illinen-
 dum extrinsecus, solo aditu, quo co-
 meent, relicto. Munienda quoque
 aduersus frigora & tempestates con-
 gestu culmorum & frondium. Sunt
 qui occisas auiculas exenteratas al-
 ueis includant, quæ per brumam plu-
 mis suis delitescuntibus apibus præbe-
 ant teporem: quibus, etiamsi alimenta
 deficient, pascantur commodè esuri-
 entes: deprehensumque, aliquando
 eas sic absumpsisse, vt præter ossa nihil
 reliqui esset: Attamen quandiu faui
 sufficiunt, illibatas auium carnes relin-
 quunt. Præstat autem, quod superius
 de cibis apum diximus, ipsis in canali-
 culis apponere, quibus fame laboran-
 tes sustineantur. Post confectam bru-
 mam diebus ferè quadraginta, quid-
 quid est repositi mellis, consumunt, nisi
 liberalius à curatore relictum sit. Sæpe
 etiam vacuatis ceris ieiunæ vsque ad
 Idus

Apum per
 hyemē cu-
 ra & pabu-
 lum.
 Auiculæ
 exentera-
 tæ alueis
 inclusis.

Idus Februarias fauis accubâtes torpore & quiete sua spiritum conserualſſe compertum : Quem tamen ne amittant, ſi longior fames inceſſerit, conuenit per aditum vestibuli ſiphonibus aut fiſtulis dulcia liquamina immittere, & ita penuriam temporum ſuſtinere tantisper, dum hirundinis aduentus commodiores polliceatur tēpeſtates. Poſt quod tempus, cūm diei permittit hilaritas, procedere incipiunt in paſcua. Nam ab æquinoctio citra cunctationem vagantur, & ad fœtum idoneos decerpunt atque comportant flores. Porrò quia paucis locis ea felicitas, vt & æſtīua & hyberna præbeant pabula, proinde, quibus locis poſt veris tempus (quo fabæ, rapacei, ſaliciſ, aliarum ve & fruticum & herbarum flores ſuppeditantur paſſim) flores deficiunt, tum à quibuſdam deferuntur (idque noctu, vt ſupra de transferendo dictū) in ea loca, vbi ſerotinis floribus, veluti thymi, origani, thymbræq; benignius & vberius alantur. Et ſicut olim ex Achaiæ regionibus in Atticas paſtiones transferri conſueuiſſe apes ſcribit

Zz iiij Colu-

De transferendis apibus pabuligratia.

Columella, aliunde aliò: ita nostris locis, vbi verni flores absumpti, ad æstiuos trifolij & similibus, atque post hos circa autumnum, deferimus apes in ea loca, vbi tamaricis & ericæ floribus pascantur serotinis. Nimis fortè diu vos detineo in re tam minuta:

*In tenui labor, at tenuis non gloria, si quem
Numina laeva sinūt, auditq; vocatus Apollo.*
ait Poëta. Sed iam vela nimium fortasse
laxata contrahamus.

Finis Lib. IV.

THEREV-